

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Lukáš Kindl

**Americká bezpečnostní politika vůči
zhrouceným státům se zaměřením na případ
Somálska**

Bakalářská práce

Praha 2010

Autor práce: **Lukáš Kindl**

Vedoucí práce: **Mgr. Jana Sehnálková**

Oponent práce: **Doc. PhDr. Francis Raška, PhD.**

Datum obhajoby: 2010

Hodnocení:

Bibliografický záznam

Kindl, Lukáš. *Americká bezpečnostní politika vůči zhrouceným státům se zaměřením na případ Somálska*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, 2010. 65 s. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Jana Sehnálková.

Anotace

V 90. letech Spojené státy postupně identifikovaly nové hrozby pro mezinárodní bezpečnost představované zhroucenými státy, které se mohou stávat útočištěm teroristických či kriminálních skupin, destabilizovat daný region a často v nich může docházet k humanitárním krizím. Práce se soustředí nejdříve na obecné rysy americké bezpečnostní politiky vůči těmto státům od počátku 90. let a následně se konkrétně zaměřuje na případ americké politiky vůči Somálsku, které je snad nejtypičtějším příkladem zhrouceného státu. Od roku 1991 totiž postrádá funkční ústřední vládu a je vnitřně roztrženo v důsledku sporů mezi jednotlivými klany. Po negativní zkušenosti z humanitární intervence v občanskou válkou zmítané zemi v první polovině 90. let se Spojené státy přestaly v Somálsku angažovat a přehodnotily též svůj celkový přístup k podobným intervencím. V souvislosti s válkou proti terorismu však USA k Somálsku opět obrátily svou pozornost a postupně vsadily na podporu křehké ústřední vlády v naději, že nastolí pořádek a zakročí proti teroristům. Ukázalo se však, že vláda není schopna vládnout a čelí ozbrojenému odporu. Cílem práce je vyhodnotit nejvhodnější přístup, jenž by měly Spojené státy vůči Somálsku zaujmout, aby dosáhly jeho stabilizace a následkem toho eliminace hrozby terorismu a pirátství.

Annotation

During the 1990s, the United States gradually came to recognize that failed states emerged as a new threat to international security as they could become safe havens for terrorist or criminal groups, destabilize entire regions, and also provoke humanitarian crises. This thesis starts with an analysis of the general trends in the U.S. security policy towards these states since the early 1990s. Subsequently, it focuses on the concrete case of the U.S. policy towards Somalia, probably the most typical example of a failed state. Somalia has lacked a viable central government since 1991 and is internally fragmented as a result of a struggle between various clans. In the aftermath of negative experience from a humanitarian intervention in the midst of Somali civil war, the United States disengaged from Somalia and reevaluated its approach to such interventions in general. However, with regard to the War on

Terror, the U.S. focused on this country once again and supported a newly created central government in hopes that it could restore order and prevent Somalia from becoming a breeding ground for terrorists. However, the government turned unable to govern, as it was challenged by an armed resistance. The aim of this thesis is to assess the most suitable approach toward Somalia the United States should implement in order to stabilize the country, and consequently remove the threat of both terrorism and piracy.

Klíčová slova

Spojené státy, zhroutené státy, Somálsko, národní bezpečnost, humanitární intervence, terorismus

Keywords

The United States, failed states, Somalia, national security, humanitarian intervention, terrorism

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.

V Praze dne 21. května 2010

Lukáš Kindl

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí mé práce Mgr. Janě Sehnákové za její užitečné rady, připomínky a doporučení.

Obsah

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	- 8 -
1. ÚVOD	- 9 -
1.1 CHARAKTERISTIKA TÉMATU A ZÁKLADNÍ TEZE.....	- 9 -
1.2 ČLENĚNÍ PRÁCE A PRACOVNÍ POSTUP	- 10 -
1.3 ZHODNOCENÍ ODBORNÉ LITERATURY A PRAMENŮ	- 11 -
2. PŘIBLÍŽENÍ PROBLEMATIKY ZHROUCENÝCH STÁTŮ	- 14 -
2.1 DEFINOVÁNÍ ZHROUCENÝCH STÁTŮ	- 14 -
2.2 PŘÍČINY ZHROUCENÍ STÁTU	- 15 -
2.3 ZHROUCENÉ STÁTY JAKO HROZBA MEZINÁRODNÍ BEZPEČNOSTI	- 17 -
3. NÁSTIN VÝVOJE AMERICKÉ BEZPEČNOSTNÍ POLITIKY S OHLEDEM NA PROBLEMATIKU ZHROUCENÝCH STÁTŮ	- 18 -
3.1 VIZE PREZIDENTA GEORGE H. W. BUSHE	- 19 -
3.2 CLINTONOVA ÉRA ANGAŽOVANOSTI.....	- 19 -
3.3 ADMINISTRATIVA GEORGE W. BUSHE A VLIV 11. ZÁŘÍ.....	- 22 -
3.4 TENDENCE OBAMOVI ADMINISTRATIVY	- 24 -
4. SOMÁLSKO: ÚVOD DO REÁLÍ STÁTU V KOLAPSU	- 25 -
4.1 HISTORICKÉ PŘÍČINY SOMÁLSKÉ ROZTRÍŠTĚNOSTI.....	- 25 -
4.2 VÝVOJ STÁTNÍHO ZHROUCENÍ.....	- 27 -
4.2.1 <i>Konflikt v jižním Somálsku.....</i>	- 27 -
4.2.2 <i>Ostrůvky naděje: Somaliland a Puntland.....</i>	- 28 -
4.2.3 <i>Vládnutí bez vlády.....</i>	- 29 -
4.2.4 <i>Vzestup islámských soudů a etiopská invaze .....</i>	- 30 -
4.2.5 <i>Nová koaliční vláda a nástup skupiny al-Šabáb.....</i>	- 31 -
4.3 IMPLIKACE SOMÁLSKÉHO KOLAPSU PRO MEZINÁRODNÍ BEZPEČNOST	- 32 -
5. AMERIČANÉ A SOMÁLSKO: OD HUMANITÁRNÍ INTERVENCE K BOJI PROTI TERORISMU	- 34 -
5.1 HUMANITÁRNÍ INTERVENCE V SOMÁLSKU	- 34 -
5.1.1 <i>Rozhodnutí intervenovat .....</i>	- 34 -
5.1.2 <i>Úspěchy a neúspěchy americké humanitární intervence.....</i>	- 36 -
5.2 SOMÁLSKO JAKO FRONTA BOJE PROTI TERORISMU	- 39 -
5.2.1 <i>Prevence teroristické činnosti.....</i>	- 39 -
5.2.2 <i>Boj proti islamistům: nová válka.....</i>	- 42 -
6. POROVNÁNÍ PŘÍSTUPŮ K ŘEŠENÍ SOMÁLSKÉ OTÁZKY.....	- 43 -
6.1 POJETÍ AL-ŠABÁB A ZÁKLADNÍ RYSY AMERICKÉ POLITIKY VŮČI SOMÁLSKU	- 44 -
6.2 JAK STABILIZOVAT SOMÁLSKO	- 46 -
6.3 JAK ELIMINOVAT PIRÁTSTVÍ.....	- 49 -
7. ZÁVĚR.....	- 50 -
SUMMARY.....	- 53 -
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	- 55 -
SEZNAM PŘÍLOH	- 62 -
PŘÍLOHY	- 63 -

Seznam použitých zkratek

ACOTA	<i>African Contingency Operations Training and Assistance</i> , Výcvik a pomoc pro africké pohotovostní operace
ACRI	<i>African Crisis Response Initiative</i> , Iniciativa pro reakce na africké krize
AIAI	<i>al-Ittihad al-Islami</i> , radikální somálská organizace hlásící se k fundamentalistickým formám islámu
AMISOM	<i>African Union Mission in Somalia</i> , Mise Africké unie v Somálsku
ASWJ	<i>al-Sunna wa'al Jamaa</i> , zastřešující somálská organizace pro vyznavatele sufismu
AU	<i>African Union</i> , Africká unie
CFR	<i>Council on Foreign Relations</i> , americký <i>think-tank</i>
CJTF-HOA	<i>Combined Joint Task Force – Horn of Africa</i> , Spojené taktické uskupení Africký roh
CRS	Congressional Research Service, Výzkumná služba Kongresu
CSI	<i>Civilian Stabilization Initiative</i> , Iniciativa civilní stabilizace
CTFP	<i>Regional Defense Combating Terrorism Fellowship Program</i> , Partnerský program pro regionální boj s terorismem
DFA	<i>Director of Foreign Assistance</i> , Ředitel pro zahraniční pomoc
EACTI	<i>East Africa Counter-Terrorism Initiative</i> , Východoafrická protiteroristická iniciativa
GAO	<i>Government Accountability Office</i> , Vládní kontrolní úřad
IGAD	<i>Intergovernmental Authority on Development</i> , Mezivládní úřad pro rozvoj
NSC	<i>National Security Council</i> , Rada národní bezpečnosti
NSS	<i>National Security Strategy</i> , Národní bezpečnostní strategie
PDD-25	<i>Presidential Decision Directive 25</i> , Prezidentské nařízení 25
RB OSN	Rada bezpečnosti OSN
SAACID	Somálská nevládní a nezisková ženská organizace „Pomáhat“
S/CRS	<i>Office of the Coordinator for Reconstruction and Stabilization</i> , Úřad koordinátora pro rekonstrukci a stabilizaci
USAID	<i>U.S. Agency for International Development</i> , Americká agentura pro mezinárodní rozvoj
TFG	<i>Transitional Federal Government</i> , Přechodná federální vláda
TNC	<i>Transitional National Council</i> , Přechodná národní rada
TNG	<i>Transitional National Government</i> , Přechodná národní vláda
TSCTI	<i>Trans-Sahel Counter-Terrorism Initiative</i> , Trans-sahelová protiteroristická iniciativa
UNDP	<i>United Nations Development Programme</i> , Rozvojový program OSN
UNITAF	<i>United Task Force</i> , koalice států intervenujících v Somálsku pod velením USA
UNOSOM	<i>United Nations Operation in Somalia</i> , Operace OSN v Somálsku

1. Úvod

1.1 Charakteristika tématu a základní teze

Od konce studené války můžeme v mezinárodních vztazích pozorovat fenomén zhroutených států, které začaly být vnímány jako zdroj nových hrozeb pro mezinárodní bezpečnost a stabilitu. Ukázalo se, že úpadek těchto států, způsobený odejmutím někdejší zahraniční podpory a nahromaděním vnitřních problémů, mívá zpravidla za následek utrpení jejich obyvatel a může působit jako destabilizující faktor v celém regionu. Ve zhroutených státech mohou navíc nacházet útočiště nejrůznější mezinárodní teroristické či kriminální skupiny.

Spojené státy se proto od 90. let začaly na zhroutené státy zaměřovat ve své zahraniční politice, a to jednak z humanitárních důvodů, a jednak z obav o svou vlastní bezpečnost. Druhý motiv přitom postupně převládl, a to zejména po útocích z 11. září, kdy zhroutené státy nabyly v souvislosti s hrozbou globálního terorismu nového významu.

Somálsko je snad nejtypičtějším příkladem zhrouteného státu,¹ neboť již téměř dvacet let postrádá jakoukoli funkční ústřední vládu a je roztrženo mezi jednotlivé vůči sobě nepřátelské klany. Spojené státy zde podnikly v první polovině 90. let v důsledku občanskou válkou zapříčiněné humanitární krize intervenci, která si však vyžádala oběti v amerických řadách, což do budoucna změnilo přístup Washingtonu k podobným intervencím. Po 11. září se USA začaly o tuto zem zajímat znovu, tentokrát v rámci války proti terorismu, kdy se snažily zabránit možnému usazení mezinárodních teroristů na somálském území. Postupně se zaměřily též na podporu ústřední vlády, od níž si slibovaly, že by mohla nastolit pořádek a zakročit proti teroristům.

Téma americké politiky vůči zhrouteným státům je dnes velmi aktuální, neboť souvisí se zmíněnými implikacemi pro mezinárodní bezpečnost. Somálsko přitahuje pozornost v souvislosti s bojem proti terorismu, neboť na jeho území působí radikálně islamistická organizace al-Šabáb, a dále rovněž v důsledku pirátství a celkově neutěšené humanitární situace.

Samotná otázka zhroutených států je navíc v současné literatuře vzhledem k přílišné koncentraci na válku proti terorismu často opomíjena nebo je na ni nahlíženo skrze optiku této války. Pokud je přeci jen zhrouteným státům věnována širší pozornost, pak se jedná

---

¹ Časopis *Foreign Policy* zařazuje Somálsko na první místo v tabulce zhroutených států, sestavené ve spolupráci s *Fund for Peace* na základě několika kritérií. Viz „The Failed States Index 2009,“ http://www.foreignpolicy.com/articles/2009/06/22/2009_failed_states_index_interactive_map_and_rankings.

především o Afghánistán či Irák. Zejména v české literatuře jsou otázka Somálska a do jisté míry též americká politika vůči zhrouteným státům poměrně neprobádanými tématy.

Práci zakládám na tezi, že stabilizace Somálska nemůže být založena na existenci funkční ústřední vlády národní jednoty, neboť její vytvoření v současné době vzhledem k vnitropolitické situaci, zájmům jednotlivých aktérů a negativní historické zkušenosti není možné. Jakékoli pokusy o její ustavení či podporu mají navíc negativní dopad na situaci v zemi a pouze ještě více zvyšují napětí.

1.2 Členění práce a pracovní postup

První část práce má obecnější charakter a skládá ze dvou kapitol. První z nich se zabývá charakteristikou zhroutených států, včetně definice příslušných pojmů, vysvětluje historické příčiny jejich zhroutení a dopad pro mezinárodní stabilitu a bezpečnost. Úkolem této kapitoly je uvést čtenáře do problematiky zhroutených států, jejíž znalost je užitečná pro pochopení celého kontextu práce. Následující kapitola této části se zaměřuje na vývoj americké politiky vůči zhrouteným státům od počátku 90. let a ukazuje proměnu i kontinuitu v politice jednotlivých administrativ. Neklade si přitom za cíl hlubší analýzu zmíněných politik ani jejich uplatnění vůči jednotlivým státům, neboť jejím úkolem je spíše postihnout základní tendence a klíčové počiny jednotlivých vlád na základě studia jejich oficiálních dokumentů či materiálů Kongresu. Kapitola proto bude spíše faktografického rázu.

Druhá část práce nabízí případovou studii zaměřující se na americkou politiku vůči Somálsku a je rozdělena do tří kapitol. První z nich se zabývá samotným Somálskem, neboť znalost jeho vnitřních specifik je nezbytná pro porozumění dopadu amerických politik a zhodnocení možných variant dalšího přístupu k této zemi. Kapitola nejprve velmi krátce přibližuje tradiční uspořádání somálské společnosti v pre-koloniálním období a následně shrnuje základní rysy vývoje země jakožto kolonie (1886/1893-1960), resp. nezávislého státu až do jeho zhroutení v roce 1991. Zmíněné fáze totiž do značné míry objasňují důvody současné somálské roztržičnosti a nemožnosti vytvořit fungující ústřední vládu. Kapitola poté popisuje vývoj v období dodnes trvajících bezvládí, čímž přiblíží pozice a zájmy jednotlivých somálských aktérů. V závěru pak shrnuje důvody, proč je země považována za hrozbu pro mezinárodní bezpečnost. Následující kapitola se soustřeďuje na americkou politiku vůči Somálsku a rozčleňuje ji do dvou fází – humanitární a protiteroristické. Kapitola má faktografický charakter, poskytuje chronologický popis kroků amerických administrativ a ukazuje proměnu v jejich motivaci. V případě americké intervence v Somálsku se s ohledem

na závažnost tohoto rozhodnutí zabývá též procesem rozhodování. Poslední kapitola pak analyzuje a porovnává studie významných amerických *think-tanků* z celé šíře politického spektra, jež nabízejí americké administrativě svá doporučení pro budoucí přístup k Somálsku. Jejich rozbor je důležitý, neboť tyto *think-tanky* mohou mít vliv na tvorbu americké politiky - s ohledem na jejich politickou orientaci totiž vláda obvykle využívá některé z nich jako zdroj poradců a odborných analýz.

Práce v závěru zasadí americkou politiku vůči Somálsku do kontextu celkového amerického přístupu k problematice zhroucených států. Na základě rozboru doporučení jednotlivých *think-tanků*, s využitím poznatků ze somálské historie a s přihlédnutím k dosavadním zkušenostem americké politiky zhodnotí, jaký přístup vůči Somálsku se s ohledem na cíle americké zahraniční politiky jeví jako nejefektivnější.

1.3 Zhodnocení odborné literatury a pramenů

Vzhledem k specifčnosti tématu čerpá práce pouze ze zdrojů v anglickém jazyce. Problematika zhroucených států není v české literatuře příliš probádaná, tím méně pak otázka Somálska. Knihám na toto téma proto vděčím především Centru afrických studií na Univerzitě v Kodani. Literatura a prameny týkající se americké politiky vůči zhrouceným státům, resp. Somálsku jsou v České republice již mnohem dostupnější a v případě mnou využitých zdrojů jsou dokonce povětšinou přístupné přes internet, neboť se jedná zejména o články v periodikách, oficiální dokumenty, či veřejně dostupné analýzy amerických *think-tanků*.

Pokud jde o teorii zhroucených států, zde zčásti vycházím z důležitého díla I. Williama Zartmana², který v této oblasti patří k nejcitovanějším autorům. Je však nutné zohlednit skutečnost, že se řadí k realistům, což se odráží v jeho postojích, neboť klade důraz zejména na schopnost státu udržet si moc silou. Širší spektrum kritérií pro fungování státu, zahrnující např. administrativní kapacitu, naopak nabízejí Stuart Eizenstat, John Edward Porter a Jeremy Weinstein ve své studii *Rebuilding Weak States*³, která také shrnuje implikace státního zhroucení pro mezinárodní bezpečnost. V tomto směru je užitečný též alternativní názor

---

² I. William Zartman, „Introduction: Posing the Problem of State Collapse,” in *Collapsed States, the Disintegration and Restoration of Legitimate Authority*, ed. I. William Zartman (Boulder: Lynne Rienner, 1995), 1-11.

³ Stuart Eizenstat, John Edward Porter a Jeremy Weinstein, „Rebuilding Weak States,” *Foreign Affairs* 84, č. 1 (leden/únor 2005): 134-146.

Aidana Hehira⁴, který ve své studii odmítá obvyklé propojování zhroucených států s terorismem. Historické příčiny státních úpadků pak velmi přehledně rozebírá kniha *Africa and the International System, the Politics of State Survival*⁵, která mj. vysvětluje vliv zásady suverenity či fungování patronomiálních sítí.

Co se týče americké politiky vůči zhrouceným státům, zde čerpám především z jednotlivých Národních bezpečnostních strategií, neboť vystihují celkový postoj příslušných administrativ k tomuto problému. Je přitom pochopitelně nutné vzít v úvahu, že řešení nabízená těmito strategiemi nemusí být vždy příslušně implementována a jejich formulace je ovlivněna snahou vlády o celkově pozitivní vyznění. Částečně z tohoto důvodu využívám též zpráv *Congressional Research Service* (CRS), které poskytují detailní přehledy již uplatňovaných politik, programů či iniciativ jako podklad pro členy Kongresu. Zprávy CRS jsou také užitečným zdrojem pro přehled amerických protiteroristických opatření v Somálsku.⁶

Podrobný a přehledně strukturovaný pohled do somálské historie nabízí titul *The Collapse of the Somali State, the Impact of the Colonial Legacy*⁷. Obdobím humanitární intervence v Somálsku v první polovině 90. let se pak detailně zabývá kniha *Somalia, State Collapse, Multilateral Intervention, and Strategies for Political Reconstruction*⁸, která též zmiňuje klíčové momenty ze somálské historie. Podrobnou studii o pozadí americké intervence a procesu rozhodování ve Washingtonu poskytuje Richard J. Norton⁹, který sice ve velké míře čerpá z výpovědí účastníků tohoto procesu, avšak jeho hodnocení je přesto spíše kritické. Poměrně nová kniha předního světového odborníka na Somálsko Ioana M. Lewise s názvem *Understanding Somalia and Somaliland, Culture, History, Society*¹⁰ pokrývá somálský vývoj až do nedávné minulosti a její výhodou je, že se podrobně zaměřuje také na samosprávné regiony Somaliland a Puntland.

---

⁴ Aidan Hehir, „The Myth of the Failed State and the War on Terror,“ in *Statebuilding and Intervention, Policies, Practices and Paradigms*, ed. David Chandler (Abingdon: Routledge, 2009), 72-98.

⁵ Christopher Clapham, *Africa and the International System, the Politics of State Survival* (Cambridge: Cambridge University Press, 1996).

⁶ Viz např. Ted Dagne, „Africa and the War on Terrorism,“ CRS Report for Congress, Congressional Research Service, 17. ledna 2002, <http://fpc.state.gov/documents/organization/7959.pdf>.

⁷ Abdisalam M. Issa-Salwe, *The Collapse of the Somali State, the Impact of the Colonial Legacy* (London: Haan Associates, 1994).

⁸ Terrence Lyons a Ahmed I. Samatar, *Somalia, State Collapse, Multilateral Intervention, and Strategies for Political Reconstruction* (Washington, D.C.: Brookings Institution, 1995).

⁹ Richard J. Norton, „Somalia II,“ in *Case Studies in Policy Making & Implementation, 6th Edition*, ed. David A. Williams (Newport, RI: Naval War College, 2002), 167-181.

¹⁰ Ioan M. Lewis, *Understanding Somalia and Somaliland, Culture, History, Society* (London: Hurst & Company, 2008).

V případě nejnovějšího vývoje v Somálsku však patří mezi nejrespektovanější autory Kenneth Menkhaus, který o situaci v Somálsku od poloviny 90. let po současnost publikoval nesčetné množství titulů. Mezi ty nejvýznamnější patří např. studie *Governance Without Government in Somalia, Spoilers, State Building, and the Politics of Coping*¹¹, výstižně analyzující spontánní vznik nižších forem vládnutí a logicky zdůvodňující překážky vzniku ústřední vlády, nebo kniha *Somalia, State Collapse and the Threat of Terrorism*¹², která je pro práci obzvláště přínosná, jelikož se zároveň zabývá americkou politikou vůči Somálsku a jejími dopady. V případě tohoto autora je však třeba vzít v potaz jeho skepticismus ohledně dosavadního přístupu USA k Somálsku, který je ovšem podložený přesvědčivými argumenty, a proto se dá ve většině případů považovat za oprávněný.

V případě analýzy různých přístupů k současné situaci v Somálsku srovnávám studie nejznámějších amerických *think-tanků*, které jsou pochopitelně politicky vymezené, což je však pro práci spíše přínosem. Stavím přitom vědomě zejména na studii od *Council on Foreign Relations (CFR)*,¹³ neboť je podle mého názoru nejkvalitněji zpracovaná a její autorka Bronwyn E. Brutonová při její tvorbě spolupracovala s celou řadou předních odborníků na Somálsko.

---

¹¹ Kenneth Menkhaus, „Governance Without Government in Somalia, Spoilers, State Building, and the Politics of Coping,“ *International Security* 31, č. 3 (zima 2006/07): 74-106.

¹² Kenneth Menkhaus, *Somalia, State Collapse and the Threat of Terrorism* (Oxford: Oxford University Press, 2004).

¹³ Bronwyn E. Bruton, „Somalia, A New Approach,“ Council on Foreign Relations, březen 2010, http://www.cfr.org/content/publications/attachments/Somalia_CSR52.pdf.

2. Přiblížení problematiky zhroucených států

2.1 Definování zhroucených států

Současné mezinárodní uspořádání je založeno na systému suverénních států. Existence zhroucených států však tuto logiku narušuje. Zhroucené státy jsou charakterizovány tím, že neplní role, které jsou od nich jako od suverénních států očekávány, ačkoli jsou za ně na oficiální úrovni pokládány.

Obecně je možné stanovit dvě hlavní kritéria, podle kterých lze stát definovat jako zhroucený. První z nich se zaměřuje na schopnost státu disponovat donucovací mocí. Představitelem tohoto názoru je významný teoretik zhroucených států I. William Zartman¹⁴, podle kterého má stát být suverénní autoritou disponující rozhodovací pravomocí a symbolizující státní identitu a garantem bezpečnosti na daném území. Tento směr klade důraz na schopnost státu udržet si moc a ubránit se případným konkurentům, kteří usilují o její převzetí, aniž by se podrobněji zabýval otázkou, jak slouží svým občanům.

Druhé kritérium pak hledí na schopnost státu vládnout, k čemuž je třeba administrativní kapacity. Stát by měl poskytovat služby svým občanům (zdravotní a sociální péče), což je podmíněno přerozdělováním národního důchodu, a dále by měl chránit základní lidská práva a svobody, tedy zajistit vládu práva se širokou občanskou politickou participací.¹⁵ Při sloučení obou kritérií dostaneme tři základní funkce státu: zajištění bezpečnosti, veřejných služeb a legitimní vlády práva. Americká komise pro slabé státy a národní bezpečnost (*U.S. Commission on Weak States and U.S. National Security*) na základě těchto tří funkcí vyjmenovává tři základní nedostatky přítomné v mnoha slabých či zhroucených státech. Jedná se o nedostatek bezpečnosti (*security gap*), nedostatek kapacity (*capacity gap*) a nedostatek legitimacy (*legitimacy gap*).¹⁶

Jestliže stát neplní některé ze svých funkcí, plní je jen částečně nebo je neplní vůbec, lze jej pokládat za stát zhroucený. V odborné literatuře se můžeme dále setkat s následujícími termíny, které podrobněji klasifikují státy dle míry jejich zhroucení neboli podle jejich schopnosti plnit role státu. Pro státy, které ke zhroucení pouze směřují, existují pojmy slabé

---

¹⁴ I. William Zartman, „Introduction: Posing the Problem of State Collapse,” 5.

¹⁵ Stuart Eizenstat, John Edward Porter a Jeremy Weinstein, „Rebuilding Weak States,” 134-146.

¹⁶ Podrobněji včetně klasifikace jednotlivých států viz Jeremy M. Weinstein, John Edward Porter a Stuart E. Eizenstat, „On the Brink: Weak States and US National Security,” U.S. Commission on Weak States and U.S. National Security, 6. srpna 2004, http://www.cgdev.org/doc/weakstates/Full_Report.pdf.

státy (*weak states*¹⁷) či křehké státy (*fragile states*¹⁸). Pokud jde o zhroutený stát, anglický jazyk je v tomto případě bohatší, neboť nabízí rovnou dva termíny: *failed state* a *collapsed state*. První z nich označuje stát, který neplní většinu svých základních funkcí, ale stále ještě disponuje ústřední vládou, která vykonává alespoň zlomek očekávaných rolí a kontroluje alespoň část území. Druhý výraz pak označuje stát v absolutním bezvládí, kde ústřední vláda neexistuje fakticky vůbec.¹⁹ Dále se ještě vyskytuje termín kvasi-stát (*quasi state*) označující stát, který se nachází ve faktickém bezvládí, ovšem má mezinárodně uznávanou ústřední vládu.²⁰ Uvedené termíny jsou v odborné literatuře často zaměňovány a užívány jako synonyma. Nejčastěji se však můžeme setkat se souhrnným označením *failed state*. Výstižnou definici nabízí americký Vládní kontrolní úřad (*Government Accountability Office, GAO*), podle kterého zhroutené či hroučící se státy charakterizuje skutečnost, že jejich vlády nekontrolují svá území, nezajišťují bezpečnost a neposkytují občanům základní veřejné služby, přičemž samotní občané nepovažují oficiální vládu za legitimní.²¹ Přehled zhroutených států nabízí *Failed States Index*²², který je každoročně klasifikuje na základě dvanácti kritérií.²³

2.2 Příčiny zhroutení státu

Zhroutení státu je důsledkem jeho vnitřního vývoje i mezinárodních okolností. Jedná se o státy, které vznikly v období dekolonizace, už od počátku byl proto podstatný vnější vliv. Řeč je v tomto případě zejména o africkém kontinentu.

Nové státy totiž vznikly většinou v hranicích dřívějších koloniálních států, jejichž hranice byly výsledkem soupeření evropských velmocí, a nebyly proto odrazem hranic

¹⁷ Jedná se povětšinou o chudé státy, které mají potíže s vykonáváním efektivní vlády. Tyto státy mají potenciál se při nakupení problémů zhroutit. Podrobněji viz Stuart Eizenstat, John Edward Porter a Jeremy Weinstein, „Rebuilding Weak States,“ 134-146.

¹⁸ Definici křehkých států nabízí OECD, která je charakterizuje slabou vládou, omezenou administrativní kapacitou, chronickou humanitární krizí, sociálním napětím, násilím a odkazem občanské války. Viz „Principles for Good International Engagement in Fragile States,“ OECD, The Development Assistance Committee, 2007, http://www.oecd.org/document/48/0,3343,en_2649_33693550_35233262_1_1_1_1,00.html.

¹⁹ Neil Robinson, „State-building and International Politics: The Emergence of a New Problem and Agenda,“ in *State-building, Theory and Practice*, eds. Neil Robinson a Aidan Hehir (London: Routledge 2007), 6.

²⁰ Kenneth Menkhous, *Somalia, State Collapse and the Threat of Terrorism*, 17.

²¹ U.S. Government Accountability Office, „Forces That Will Shape America’s Future:

Themes from GAO’s Strategic Plan, 2007-2012,“ 11. dubna 2007, <http://www.gao.gov/new.items/d07467sp.pdf>.

²² Index sestavuje periodikum *Foreign Policy* ve spolupráci s *Fund for Peace*. Poslední žebříček viz „The Failed States Index 2009,“

http://www.foreignpolicy.com/articles/2009/06/22/2009_failed_states_index_interactive_map_and_rankings.

²³ Tento index ovšem díky široké škále kritérií (mj. demografické tlaky či nerovný vývoj) zahrnuje i státy, které neodpovídají výše zmíněné definici zhrouteného státu, jelikož mohou dosáhnout vysoce negativního hodnocení v jedné kategorii, jenž může ve výsledné hodnotě do jisté míry vykompenzovat méně negativní hodnocení ve zbylých, klíčových kategoriích.

etnických či tradičních. Tyto státy navíc v drtivé většině případů postrádaly jakoukoli prekoloniální zkušenost se státností. Národní identita, která by držela státy pohromadě, se tedy hledala velmi obtížně. Na nově vzniklé státy byl kladen nárok, aby státotvorné procesy, které Evropě zabraly několik století, zvládly v řádu desetiletí.²⁴

Logika studené války však i přes tyto problémy pomohla těmto státům přetrvat až do 90. let 20. století. Parcelování světa mezi obě supervelmoci mělo za následek, že se každá z nich snažila udržovat jí nakloněné státy při životě prostřednictvím ekonomické a vojenské pomoci. Lídři těchto států tak zůstávali u moci vesměs pouze díky donucovací moci, která byla založena na podpoře zvenčí. Necítili proto dostatečnou potřebu zpětné vazby ke svým občanům a rezignovali na zbylé funkce státu, tedy poskytování veřejných služeb a legitimní vlády práva. Poslední fází vnějšího vydržování zmíněných států spolu s jejich vládci představovaly restrukturalizační programy 80. let, které se navzdory svým deklarovaným cílům staly pouze dalším příjmem vládnoucích elit.²⁵

Důležitým jevem byla zásada státní suverenity, která byla velmi intenzivně uplatňována mezinárodním společenstvím i v případě dekolonizovaných států až do 90. let. Tato suverenita legitimovala jejich vládců a vylučovala vnější vměšování, ačkoli nedosahovali standardních měřítek vládnutí, což mělo za následek utrpení obyvatelstva. Postupně vznikal tzv. stínový stát (*shadow state*), který navenek formálně vypadal jako stát s oficiálními institucemi, ve skutečnosti se však za touto fasádou skrývala patronomiální síť, kdy vládce byl schopný manipulovat přístupem k ekonomickým zdrojům tak, aby si udržel moc, a využíval státní fasádu pouze jako legitimaci pro své počínání a přísun zahraniční pomoci. Stát se tak spíše než nástrojem vládnutí stal díky kontrole ekonomických zdrojů nástrojem k obohacení.²⁶

Lídři v čele států se obvykle stávali patrony, neboť si díky svému privilegovanému přístupu k finančním prostředkům kupovali loajalitu svých podřízených klientů, klíčových pro udržení moci. Vzhledem k těmto výhodám zákonitě propukaly boje o kontrolu státu mezi různými skupinami. Stát se tak vzdálil Weberovu konceptu moderního státu s profesionálním byrokratickým aparátem odpovědným státu a stával se do jisté míry osobním vlastnictvím svého vládce.²⁷

---

²⁴ Jedná se zejména o procesy tvorby moderního státu, suverenity lidu, nacionalismu a demokratizace.

²⁵ Christopher Clapham, *Africa and the International System, the Politics of State Survival*, 250.

²⁶ Podrobněji o využívání státu jako nástroje k obohacení viz ibid., 244-266.

²⁷ Podrobněji o patronomiální síti a zosobnění výkonu státní moci viz Adrian Leftwich, „Theorizing the State” in *Politics in the Developing World. 2nd ed.*, eds. Peter Burnell a Vicky Randall (Oxford: Oxford University Press, 2008), 213-225.

Když se zahraniční pomoc na přelomu 80. a 90. let zastavila, lídři diskutovaných států nebyli již dále schopni udržovat své patronomiální sítě, tím méně plnit funkce státu. Ve státech, kde vzhledem k jejich autokratickému charakteru nebyla politická změna možná, ačkoli vláda ztratila poslední zbytky legitimacy, nastala krize vládnutí a tyto státy se začaly hroutit. Vznikaly paralelní trhy, poskytování služeb a bezpečnosti se začali ujímat nestátní aktéři.²⁸ Mnoho států se propadlo do občanské války, neboť se začaly ozývat dosud znevýhodňované skupiny či etnika. Krize státu byla umocněna též globalizací, celosvětovým trendem demokratizace, požadavky na seburčení a nahromaděnými dluhy.

Proces státního zhroucení popisuje Zartman jako postupnou ztrátu kontroly centra nad periferiemi. Tu přebírají lokální aktéři. Vrcholem je pak ztráta kontroly nad nejužšími bezpečnostními složkami centra.²⁹

2.3 Zhroucené státy jako hrozba mezinárodní bezpečnosti

V důsledku absence ústřední vlády či jejich omezených možností bují ve zhroucených státech násilí, obvykle přerůstající v občanskou válku, neboť jednotlivé skupiny se snaží vyplnit politické vakuum a uchopit moc.

To způsobuje utrpení civilního obyvatelstva, které doplácí na důsledky konfliktů a neexistenci veřejných služeb. Nastalé humanitární katastrofy pak vytváří tlak na vyspělé státy a OSN, aby v oblasti intervenovaly. To se týká zvláště Spojených států, od kterých je vzhledem k jejich deklarovanému morálnímu vůdcovství očekávána reakce, když jsou jimi vyznávané hodnoty ohrožovány. Vnitrostátní konflikty a problémy se mohou díky propustným hranicím snadno přelévat do sousedních států a tím je destabilizovat. Jedná se zejména o proudění uprchlíků, kteří mohou rozdmýchávat sociální napětí, ale také šířit epidemie. Propustné hranice obdobně umožňují migraci bojovníků. Absenci státní autority mohou pro své aktivity využívat mezinárodní kriminální gangy zabývající se pašováním drog, zbraní či jinými formami organizovaného zločinu. Situace mohou stejně tak využívat i teroristické skupiny s globální působností, které v těchto zemích nachází bezpečný úkryt pro budování výcvikových táborů a plánování svých operací.³⁰

---

²⁸ Podrobněji o krizi vládnutí a státním úpadku viz Alex Thomson, *An Introduction to African Politics* (London: Routledge, 2000), 189-205.

²⁹ Podrobněji viz I. William Zartman, „Introduction: Posing the Problem of State Collapse,” 8-11.

³⁰ Podrobněji k výčtu hrozeb viz Jeremy M. Weinstein, John Edward Porter a Stuart E. Eizenstat, „On the Brink: Weak States and US National Security.”

Mezinárodní pozornost, zvláště pak ta Spojených států, se od 90. let postupně přehoupala od humanitární agendy směrem k nebezpečí terorismu, což gradovalo po útocích z 11. září. Toto propojování zhroucených států s terorismem má však mnoho kritiků, kteří upozorňují, že jej nelze užívat paušálně, protože teroristické skupiny jsou aktivní pouze v některých z těchto států. Příkladem může být Aidan Hehir³¹, jenž tvrdí, že moderní teroristické sítě potřebují pro svou činnost funkční infrastrukturu, která však ve zhroucených státech chybí, a připomíná, že nepřehledné vnitřní konflikty mohou představovat nebezpečí i pro teroristy samotné. Poukazuje také na to, že Al-Káida působila mezi lety 1991-1996 v Súdánu a poté až do roku 2001 v Afghánistánu pod ochranou tamních vlád, nikoli v jejich absenci. Autor vyzoroval, že společnou charakteristikou států, v nichž působí mezinárodní teroristické organizace, je skutečnost, že na jejich území probíhá konflikt, jehož aktérem jsou muslimové.³²

I přes neshodu na tom, zda je možné obecně zhroucené státy spojovat s terorismem, lze konstatovat, že pokud na území daného státu fakticky neexistuje ústřední vláda a v zemi působí teroristické skupiny, představuje to pro ohrožené západní státy problém v tom, že nemají s kým jednat o eliminaci této hrozby. Dále lze vyzorovat, že zhroucený stát obývaný alespoň zčásti muslimy představuje šanci pro islamistické skupiny, aby se pokusily převzít moc, což by v případě stabilního státu pravděpodobně nepřípadalo v úvahu. Tyto skupiny se mohou následně obrátit k terorismu či poskytovat ochranu teroristickým organizacím. Příkladem může být převzetí moci Talibanem v rozdrobeném Afghánistánu v roce 1996 či podobné pokusy islamistických skupin v dnešním Iráku, Somálsku či Pákistánu.

3. Nástin vývoje americké bezpečnostní politiky s ohledem na problematiku zhroucených států

V důsledku kolapsu Sovětského svazu se Spojené státy staly na počátku 90. let jedinou supervelmocí a mezinárodní systém se značně proměnil. Skončilo období bipolarity a světem se šířila vlna demokratizace. Tvůrci americké zahraniční politiky však rychle rozpoznali úskalí nového uspořádání, mezi které patřily především mezinárodní terorismus a kriminální gangy a enormní nárůst regionálních konfliktů. Hrozby byly tedy převážně nestátního charakteru.

---

³¹ Aidan Hehir, „The Myth of the Failed State and the War on Terror,“ 72-98.

³² Ibid., 84-85.

Všechny následující americké administrativy spojovala teze, že Spojené státy se mohou cítit nejbezpečněji, pokud bude světová komunita fungujících demokracií co nejpočetnější. Šíření demokracie a pomoc zhrouteným či slabým státům v jejím upevňování tedy mělo být jedním ze základních pilířů americké národní bezpečnosti.

3.1 Vize prezidenta George H. W. Bushe

Prezident Bush se snažil především pomoci s ukotvením nově demokratizovaných států. Jeho vize se skládala ze tří hlavních elementů: demokratizace, ekonomické globalizace a mezinárodní spolupráce.³³

Bushova administrativa také současně identifikovala nové mezinárodní hrozby související do jisté míry s celkovým oslabením státních struktur ve třetím světě. Národní bezpečnostní strategie (*National Security Strategy*, NSS) z roku 1991³⁴ proto poukazovala na tlaky, jež na křehké demokratické instituce vyvíjejí chudoba, ngramotnost a celkově nízká životní úroveň, ale také na jejich ohrožení místními konflikty, terorismem a obchodem s drogami. Vzhledem k mezinárodnímu dosahu těchto hrozeb a také s ohledem na deklarované americké vůdcovství v novém světovém řádu měli Američané dle NSS v těchto státech podporovat demokracii a lidská práva, ekonomický rozvoj založený na volném trhu a dále pomáhat se zvládáním vnitřních problémů. USA měly být připraveny v případech enormního lidského utrpení zasáhnout, přičemž důraz byl kladen na mezinárodní spolupráci.

V souladu s těmito principy, byť pod tlakem veřejného mínění a části politického spektra, vyslal prezident Bush v prosinci 1992 humanitární misi do občanskou válkou zmítaného Somálska s cílem zmírnit lidské utrpení a zajistit dodávky potravin.

3.2 Clintonova éra angažovanosti

Prezident Bill Clinton prosazoval koncept zahraniční politiky založený na americké angažovanosti v zahraničí a šíření demokracie (tzv. doktrína *engagement and enlargement*), jenž měl učinit svět bezpečnějším a zabránit anarchii.

V rámci této strategie měl prezident poměrně ambiciózní agendu týkající se problémů rozvojového světa. Jeho administrativa se aktivně přihlásila k názoru, že americká podpora

---

³³ Podrobněji viz Steven W. Hook, *U.S. Foreign Policy: The Paradox of World Power* (Washington D.C.: CQ Press, 2005), 50-51.

³⁴ „The National Security Strategy of the United States,“ The White House, srpen 1991, <http://www.fas.org/man/docs/918015-nss.htm>.

slabým či hroutícím se státům propojuje národní zájem s morálními hodnotami. Rozpoznala totiž, že hrozby³⁵ s původem ve vzdálených státech se mohou díky globalizaci a revoluci v informačních technologiích snadno stát hrozbami mezinárodními, a proto je nutné s těmito státy spolupracovat a podporovat je ve vypořádávání se se zmíněnými nebezpečími a zejména v odstranění jejich příčin. Zhrouceným státům a problémům, jež způsobují, je dokonce věnována pozornost v NSS z let 1997 a 1998³⁶, které upozorňují, že zabránění státnímu zhroucení je efektivnější než opětovné budování státu. Pilířem Clintonovy politiky vůči zhrouceným státům se proto staly rozvojové programy usilující o odstranění příčin státních úpadků a lidské bídy, jež mohou podnítit působení teroristických skupin či drogových kartelů a vést ke vzniku lokálních konfliktů. Tyto programy se zaměřovaly na hospodářský růst, životní prostředí, zdravotní stav populace a podporu demokracie.³⁷

V případě již vzniklých konfliktů či humanitárních katastrof vystupoval prezident Clinton jako zastávce mírových či humanitárních intervencí, které měly zmírnit jejich negativní důsledky jak pro populaci, tak pro okolní státy a mezinárodní bezpečnost. Jeho přístup se však změnil po somálském fiasku z října 1993, které ukázalo, že veřejnost není ochotna tolerovat ztráty, pokud se nejedná o vitální národní zájem, neboť nechápe, proč američtí vojáci umírají na misi, jejímž účelem je pomáhat. V květnu 1994 podepsal Clinton tzv. Prezidentské nařízení 25 (*Presidential Decision Directive 25*, PDD-25) omezující zapojení Spojených států do mírových operací. Podle něj měla administrativa zhodnotit, zda americká účast prospívá národním zájmům, zda jsou hrozící rizika akceptovatelná a zda je zapojení USA pro úspěch mise nezbytné. Operace by přitom podle PDD-25 měla mít jasně definované cíle spolu s plánem, jak jich s přehledem dosáhnout, a měla by se těšit podpoře veřejnosti a Kongresu. Nařízení též nabádalo k podpoře regionálních organizací v provádění mírových misí s mandátem Rady bezpečnosti OSN (RB OSN).³⁸ Toto přenesení břemena na státy daného regionu se následně stalo důležitým rysem americké politiky, jež se potýkala s odmítavým postojem veřejnosti vůči nasazování amerických jednotek do krizových oblastí. Na podzim 1994 navíc ovládli Kongres Republikáni, kteří silně oponovali humanitárním

---

³⁵ Jedná se zejména o terorismus, obchod s drogami, zbraněmi a jiné formy organizovaného zločinu, ale také o lokální konflikty a migrační vlny uprchlíků.

³⁶ „A National Security Strategy for a New Century,“ The White House, květen 1997, <http://www.fas.org/man/docs/strategy97.htm>; podrobněji pak v následující strategii: „A National Security Strategy for a New Century,“ The White House, říjen 1998, <http://www.fas.org/man/docs/nssr-98.pdf>.

³⁷ „A National Security Strategy for a New Century,“ The White House, říjen 1998.

³⁸ „Clinton Administration Policy on Reforming Multilateral Peace Operations (PDD-25),“ Bureau of International Organizational Affairs, U.S. Department of State, únor 1996, <http://www.fas.org/irp/offdocs/pdd25.htm>.

intervencím, pokud nebyly vedeny v národním zájmu, a navíc usilovali o celkové snížení federálních výdajů, zvláště v oblasti zbrojení.

Ve svých bezpečnostních strategiích³⁹ prezident Clinton později stanovil tři kritéria omezující použití ozbrojených sil na případy, kdy se jedná (1.) o vitální zájem bezprostředně související s národní bezpečností, (2.) o důležitý národní zájem, který neohrožuje přímo národní bezpečnost, nýbrž charakter okolního světa a národní blahobyt, a (3.) o humanitární intervenci, která nutně vyžaduje nasazení ozbrojených sil, jež současně mají šanci pomoci, aniž by utrpěly ztráty.

V září 1994 zahájily USA operaci na podporu demokracie na Haiti (*Operation Uphold Democracy*), která uspěla v obnovení demokraticky zvolené vlády svržené vojenským pučem. Spojené státy se podílely i na následné misi OSN, která pomáhala obnovené demokratické vládě. Intervence na Haiti byla v souladu s vládní strategií řešení příčin problémů s mezinárodním přesahem, kterým byl v tomto případě příliv uprchlíků do Spojených států. Operace byla proto vedena v národním zájmu. Vojenské síly USA se poté účastnily operace NATO v Bosně a Hercegovině, jež měla zajistit implementaci mírových dohod, a pozdější intervence NATO v Kosovu. Američané se dále podíleli na misích OSN zaměřených na budování států⁴⁰ právě v Bosně a později ve Východním Timoru.⁴¹

V roce 1994 vyhlásil Clinton Iniciativu pro Velký africký roh (*Greater Horn of Africa Initiative*⁴²), která kombinovala strategie pro zvýšení produkce potravin se snahou o odstranění příčin jejich nedostatku spočívajících v místních konfliktech. Lepší životní úroveň měla následně přispět ke stabilitě států a rozvoji demokratických institucí. Roku 1996 byla zahájena Iniciativa pro reakce na africké krize (*African Crisis Response Initiative, ACRI*), v jejímž rámci byly cvičeny africké mírové síly.⁴³

---

³⁹ Viz „A National Security Strategy of Engagement and Enlargement,“ The White House, únor 1996, <http://www.fas.org/spp/military/docops/national/1996stra.htm>; a též „A National Security Strategy for a New Century,“ The White House, říjen 1998.

⁴⁰ Jednalo se o podporu správy OSN, výcvik policejních sil a soudců a humanitární pomoc.

⁴¹ Podrobněji o americké účasti na mírových a humanitárních operacích viz U.S. Government Accountability Office, „U.N. Peacekeeping, Estimated U.S. Contributions, Fiscal Years 1996-2001,“ Report to Congressional Requesters, únor 2002, <http://www.gao.gov/new.items/d02294.pdf>.

⁴² Iniciativa se soustředila na podporu spolupráce při řešení problémů na úrovni regionální organizace IGAD (*Intergovernmental Authority on Development*) a lepší koordinaci mezi dárci. Dále měla za cíl předcházet regionálním krizím prostřednictvím systémů včasného varování, resp. pomoci s řešením již vzniklých krizí. Podrobněji viz „Breaking the Cycle of Despair: President Clinton's Initiative on the Horn of Africa,“ The U.S. Agency for International Development, listopad 1994, <http://www.usaid.gov/regions/af/ghai/cycle/toc.html>.

⁴³ „A National Security Strategy for a New Century,“ The White House, říjen 1998.

3.3 Administrativa George W. Bushe a vliv 11. září

Jestliže Clinton věnoval pozornost humanitárním intervencím a snahám o odstranění širších příčin neutěšeného stavu ve zhroutených či slabých státech, Bush nastoupil do úřadu s deklarovaným nezájmem o podobné mise. V předvolební televizní debatě s Al Gorem v roce 2000 dokonce prohlásil, že si nemyslí, „že naše jednotky by měly být využívány pro něco jako je tzv. budování státu,“⁴⁴ s tím, že jejich úkolem je bojovat ve válkách za národní zájmy a vyhrávat je.⁴⁵

Po útocích z 11. září se však jeho přístup proměnil, jelikož se ukázalo, že některé státy mohou poskytovat úkryt teroristům a tím ohrožovat americkou bezpečnost. Bush ale místo o zhroutených státech začal mluvit o státech darebáckých (*rogue states*), neboť Al-Káida v Afghánistánu využívala spíše ochrany vlády než její neschopnosti. Jeho administrativa proto obecně razila zásadu, že státy mohou být buď na straně Američanů, nebo teroristů, nikoli setrvávat mezi, čímž přehlížela skutečnost, že slabé či zhroutené státy zpravidla nejsou schopny proti teroristům na svém území zakročít.

Bushova administrativa si však postupně uvědomila potřebu komplexnější politiky vůči státům, v nichž hrozí teroristická infiltrace. NSS z roku 2002⁴⁶ již zdůrazňovala potřebu podporovat křehké státy v ochraně jejich hranic a v budování kapacit pro vypořádání se s teroristy na jejich území⁴⁷ a dále přispívat k posílení základů demokracie.⁴⁸ Právě podpora budování demokracie je podrobněji rozpracována v NSS z roku 2006⁴⁹, která ji vidí jako nástroj k odstranění příčin terorismu, který pramení z politického vyloučení a nedostatku informovanosti. V tomto směru nabádá ve shodě s předchozí strategií také k rozvojové pomoci vázané na pokrok v oblasti odpovědného vládnutí a k podpoře tržních mechanismů v ekonomice. Celkový hospodářský pokrok má totiž posílit vyhlídky demokracie a eliminovat podmínky umožňující rozvoj terorismu.

⁴⁴ „October 11, 2000 Debate Transcript, The Second Gore-Bush Presidential Debate,“ Commission on Presidential Debates, <http://www.debates.org/index.php?page=october-11-2000-debate-transcript>.

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ „The National Security Strategy of the United States of America,“ The White House, září 2002, <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nss/2002/nss.pdf>.

⁴⁷ Za tímto cílem spustila administrativa několik protiteroristických programů zaměřených na podporu a výcvik bezpečnostních složek ohrožených států. Jedná se především o Trans-sahelovou protiteroristickou iniciativu (*Trans-Sahel Counter-Terrorism Initiative*; TSCTI) a Partnerský program pro regionální boj s terorismem (*Regional Defense Combating Terrorism Fellowship Program*; CTFP). Viz Liana Sun Wyler, „Weak and Failing States: Evolving Security Threats and U.S. Policy,“ CRS Report for Congress, Congressional Research Service, 28. srpna 2008, <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL34253.pdf>.

⁴⁸ Zde se projevuje jeden z pilířů Bushovy zahraničněpolitické doktríny, a to že vnitřní uspořádání státu a jeho domácí politika mají vliv na povahu jeho zahraniční politiky. Podrobněji viz Robert Jervis, *American Foreign Policy in a New Era*. (New York, NY: Routledge, 2005), 79-83.

⁴⁹ „The National Security Strategy of the United States of America,“ The White House, březen 2006, <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nss/2006/nss2006.pdf>.

Implementace byla svěřena především ministerstvu zahraničí pracujícím v součinnosti s Americkou agenturou pro mezinárodní rozvoj (*U.S. Agency for International Development*, USAID), která uskutečňuje dlouhodobé programy zaměřené na rozvoj a podporu vládních i nevládních kapacit v jejich schopnosti zajišťovat základní lidské potřeby.⁵⁰ V roce 2004 byl z podnětu prezidenta Bushe spuštěn program *Millennium Challenge Account*, který poskytuje zahraniční pomoc zemím, které splní předem daná kritéria, mezi něž patří spravedlivé vládnutí, směřování k otevření národní ekonomiky a investice do zdraví a vzdělání svých obyvatel.⁵¹

NSS z roku 2006⁵² už obsahuje detailněji propracovanou politiku vůči zhrouceným státům. Přichází totiž s tezí, že špatná vláda, vnější agrese, vnitřní vzpoury či etnická nesnášenlivost vedou k humanitárním katastrofám, státnímu zhroucení a vzniku vládou nekontrolovaných území, ve kterých mohou nacházet bezpečný úkryt teroristé. Strategie proto představuje třístupňovou iniciativu. Její první fáze se zaměřuje na prevenci, popř. řešení místních konfliktů na základě diplomatického úsilí a zapojení sousedních států. Druhá fáze se soustředí na intervenci v případech již vypuklých konfliktů s cílem nastolení pořádku. USA za tímto účelem pracují ve spolupráci s NATO na posílení kapacit států mezinárodního společenství, zejména sil Africké unie (AU), pro účely takových intervencí.⁵³ Třetí fáze se pak týká post-konfliktní stabilizace a rekonstrukce.

Stabilizační operace po skončených konfliktech jsou prováděny ministerstvy obrany a zahraničí. V roce 2004 byl pod hlavičkou ministerstva zahraničí ustaven Úřad koordinátora pro rekonstrukci a stabilizaci (*Office of the Coordinator for Reconstruction and Stabilization*, S/CRS), aby zajistil jejich plánování a součinnost civilních a vojenských složek. Úřad se zaměřuje na vycvičení civilních pracovníků pro účely budování státu, jelikož vojáci se v této činnosti v minulosti neosvědčili. Úřad dále přišel s Iniciativou civilní stabilizace (*Civilian Stabilization Initiative*, CSI), na jejímž základě byly vytvořeny civilní sbory kvalifikovaných odborníků z různých profesí s úkolem školit své kolegy v krizových oblastech, do kterých

---

⁵⁰ Marian Leonardo Lawson a Susan B. Epstein, „Foreign Aid Reform: Agency Coordination,“ CRS Report for Congress, Congressional Research Service, 7. srpna 2009, <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R40756.pdf>.

⁵¹ Curt Tarnoff, „Millennium Challenge Corporation,“ CRS Report for Congress, Congressional Research Service, 26. června 2009, <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL32427.pdf>.

⁵² „The National Security Strategy of the United States of America,“ The White House, březen 2006.

⁵³ V roce 2004 nahradila Bushova administrativa program ACRI programem ACOTA (African Contingency Operations Training and Assistance), který měl nově také podporovat regionální a subregionální organizace a cvičit africké mírové jednotky i pro ofenzivní operace. Program ACOTA byl následně inkorporován do Iniciativy globálních mírových operací (*Global Peace Operations Initiative*), zahájené ke konci téhož roku, v jejímž rámci jsou po celém světě cvičeny mírové síly pro nasazení v krizových oblastech. Iniciativa si kladla za cíl vycvičit do roku 2010 75 tisíc mírových jednotek a starat se o logistiku při jejich nasazení. Viz Nina M. Serafino, „The Global Peace Operations Initiative: Background and Issues for Congress,“ CRS Report for Congress, Congressional Research Service, 11. června 2009, <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL32773.pdf>.

mají být v případě potřeby vysláni, a pomáhat tak s rekonstrukcí. Podle stupně připravenosti k nasazení se tyto sbory dělí na aktivní a záložní (oba sestavené z federálních zaměstnanců) a rezervní (složené z dobrovolníků ze soukromého sektoru).⁵⁴

V roce 2006 zahájila ministryně zahraničí Condoleezza Riceová projekt Transformační diplomacie, jehož cílem je podpora budování demokratických a odpovědně vládnoucích států. Jeho hlavním rysem je vyškolení a následné přemístění diplomatů z Washingtonu do z hlediska národní bezpečnosti strategických zemí, aby tam pracovali „v terénu“ a řídili programy na podporu budování demokratických institucí. Projekt dále zpřehledňuje systém americké zahraniční pomoci vytvořením sjednocujícího úřadu Ředitele pro zahraniční pomoc (*Director of Foreign Assistance, DFA*). Ten následně představil nový Rámec zahraniční pomoci (*Foreign Assistance Framework*), který zajišťuje flexibilní použití prostředků pro zahraniční pomoc v souladu se strategickými cíli americké zahraniční politiky. Adresované státy totiž rozděluje do pěti kategorií podle stadia jejich rozvoje a povahy úkolů, před kterými se nachází. Z hlediska zhroucených či slabých států s potenciálem zhroucení jsou relevantní kategorie států v přestavbě (*rebuilding states*), které jsou znovu budovány po skončeném konfliktu, států rozvojových (*developing states*) a transformujících se (*transforming states*).⁵⁵ Pro každou skupinu států jsou stanoveny specifické cíle, k jejichž dosažení jsou poté realizovány příslušné programy.⁵⁶

3.4 Tendence Obamovy administrativy

Barack Obama se již během své kampaně přihlásil k dosavadní zahraničněpolitické strategii usilující o posílení a rozvoj slabých či zhroucených států, aby byly schopné vypořádávat se s hrozbami na svém území. Vyzdvihoval však zejména podporu budování jejich civilních kapacit, která byla podle jeho slov za Bushovy vlády, navzdory vydatné rétorice, nedostatečná. Slíbil také posílení role regionálních organizací v mírových operacích.⁵⁷

---

⁵⁴ Liana Sun Wyler, „Weak and Failing States: Evolving Security Threats and U.S. Policy.“

⁵⁵ Transformující se státy vykazují na rozdíl od těch rozvojových určitý dosažený pokrok v ekonomické a politické oblasti.

⁵⁶ Podrobněji o Transformační diplomacii a kategoriích pro příjemce pomoci viz Kennon H. Nakamura a Susan B. Epstein, „Diplomacy for the 21st Century: Transformational Diplomacy,“ CRS Report for Congress, Congressional Research Service, 23. srpna 2007, <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL34141.pdf>.

⁵⁷ Viz: „Strengthening Our Common Security by Investing in Our Common Humanity,“ informace kampaně za zvolení B. Obamy prezidentem „Obama for America,“ http://www.cgdev.org/doc/blog/obama_strengthen_security.pdf.

V úřadě pak Obama zažádal o finanční prostředky pro navýšení počtu zahraničních pracovníků USAID a pro pokračování programu *Millennium Challenge Account*. Dále velmi aktivně převzal projekt civilních sborů vytvořených Úřadem koordinátora pro rekonstrukci a stabilizaci a požádal o více než trojnásobné navýšení prostředků na jeho fungování. Posílení role civilních sborů při post-konfliktní stabilizaci má v dlouhodobém horizontu snížit potřebu nasazení vojenských jednotek. Prezident zachoval rovněž změny, které zavedla Transformační diplomacie ve fungování ministerstva zahraničí a v poskytování zahraniční pomoci.⁵⁸

V rámci většího důrazu na podporu civilních struktur se Obamova administrativa rozhodla pro výraznější nevojenskou pomoc zaměřenou na podporu vlád v Afghánistánu a Pákistánu na centrální i regionální úrovni.⁵⁹

4. Somálsko: úvod do reálií státu v kolapsu

4.1 Historické příčiny somálské roztříštěnosti

Somálci postrádali až do období kolonizace jakoukoli zkušenost se státností. Přes svou homogenitu - mluví jedním jazykem a vyznávají stejné náboženství - nikdy neutvořili jeden útvar, nýbrž byli organizováni na základě příslušnosti ke klanům či subklanům. Nejdůležitějším určujícím rysem byla tedy krevní příbuznost. Konflikty mezi klany byly usměrňovány institutem krevní msty (*diya*), a pokud vypukly, byly obvykle vyřešeny kmenovými starci. Fungování společnosti bylo založeno na jakýchsi nepsaných pravidlech chování (*heer*), islámu, jenž upravoval záležitosti kulturního a politického rázu, a tzv. pastýřské demokracii. Ta spočívala v setkáních mužů (*shir*), na nichž se diskutovalo o důležitých otázkách, přičemž všichni účastníci si byli v podstatě rovni. Výsledky jednání byly pak schváleny kmenovými starci, kteří je spíše pouze shrnuli. Autorita těchto starců, již byli v pomyslné společenské pyramidě nejvýše, však nebyla ničím vynutitelná a závisela na jejich schopnosti reprezentovat potřeby komunity. Pokud s dotyčným starcem komunita nebyla

---

⁵⁸ Susan B. Epstein, Kennon H. Nakamura a Marian Leonardo Lawson, „State, Foreign Operations, and Related Programs: FY2010 Budget and Appropriations,“ CRS Report for Congress, Congressional Research Service, 29. prosince 2009, <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R40693.pdf>.

⁵⁹ „President Obama’s FY 2010 International Affairs Budget Proposal,“ U.S. Department of State, 8. května 2009, <http://www.america.gov/st/texttrans-english/2009/May/20090508161858eaifas0.2722742.html>.

spokojena, byl nahrazen jiným. Vlastností Somálců totiž bylo, že zpochybňovali každou autoritu, pokud s ní byli jen trochu nespokojení.⁶⁰

Tato organizace společnosti byla ovšem narušena kolonizací, během které Somálci podléhali centrální autoritě. Velká Británie vytvořila svůj protektorát v severním Somálsku, označovaném jako Somaliland, roku 1886, Itálie oficiálně ustavila svojí kolonii v jižním Somálsku v roce 1893.⁶¹ Obě kolonizační mocnosti oficiálně ustavily vybrané starce jako své vazaly, čímž výrazně snížily jejich odpovědnost vůči klanům, které zastupovali. V důsledku vzniku komoditní ekonomiky byly zpřetrhány tradiční společenské vazby. Ke konci kolonialismu se poprvé objevil somálský nacionalismus, neboť Somálce spojovala myšlenka sjednocení do jednoho vlastního státu. Ten však vyprchal velmi krátce po dosažení nezávislosti v roce 1960, kdy došlo ke spojení britského a italského záboru v jeden stát. Mezi vládnoucí elitou převládly egoistické zájmy nad odpovědností za vývoj státu. Do voleb obvykle kandidovalo velké množství stran, ovšem ihned po nich se poslanci oportunisticky seskupili kolem té nejsilnější. Vzniklé vlády byly navíc velmi zkorumpované.⁶²

Vzhledem k nespokojenosti s chaotickou politickou scénou lid uvítal vojenský puč Siyada Barreho v roce 1969, neboť sliboval zavedení stabilní vlády tvrdé ruky. Této záminky však Barre využil pouze k posílení své osobní moci, když se začal zbavovat potenciálních odpůrců, především intelektuálů. Režim se obrátil na Sovětský svaz, vyhlásil program vědeckého socialismu a oficiálně zakázal identifikaci na základě klanů ve prospěch posílení národní jednoty. Ve skutečnosti však samotný Barre klanové roztržičnosti naopak využíval. Jeho moc byla založena na podpoře tří klanových skupin, které obsazovaly místa ve státní správě. Barre zároveň uplatňoval strategii „rozděl a panuj,“ neboť díky manipulování s přístupem ke zdrojům podněcoval nevraživost a spory mezi jednotlivými klany. Jemu loajální klany odměňoval, zatímco nepoddajné perzekvoval. Vědomí klanové příslušnosti tak bylo v podstatě ještě více posíleno.⁶³

V roce 1977 vstoupilo Somálsko do války s Etiopií o spornou oblast Ogadenu. Moskva se však v konfliktu svých klientů přiklonila na stranu Etiopie, což donutilo Barreho

---

⁶⁰ Na toto téma viz např. Terrence Lyons a Ahmed I. Samatar, *Somalia, State Collapse, Multilateral Intervention, and Strategies for Political Reconstruction*, 8-10; či Markus V. Höhne, „From Pastoral to State Politics: Traditional Authorities in Northern Somalia,“ in *State Recognition and the Democratization of Sub-Saharan Africa, A New Dawn for Traditional Authorities*, eds. Lars Buur a Helene Maria Kyed (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2007), 155-158.

⁶¹ Část somálské populace přitom zůstala ve francouzském Džibuti, britské Keni a etiopském regionu Ogaden.

⁶² Podrobněji viz Abdī Ismail Samatar, „Leadership and Ethnicity in the Making of African State Models: Botswana versus Somalia,“ *Third World Quarterly* 18, č. 4 (září 1997): 694-701; podobně též Terrence Lyons a Ahmed I. Samatar, *Somalia, State Collapse, Multilateral Intervention, and Strategies for Political Reconstruction*, 10-14.

⁶³ Abdisalam M. Issa-Salwe, *The Collapse of the Somali State, the Impact of the Colonial Legacy*, 56-61.

obrátit se na USA. To ale již na somálské porážce nic nezměnilo. Vyčerpání z války uvrhlo zemi do hospodářské krize a proti vládě, která již neměla prostředky na poskytování služeb, se začala utvářet opozice, proti níž Barre reagoval brutální represí na civilním obyvatelstvu, v důsledku čehož Washington na konci 80. let upustil od jeho podpory. Ozbrojená hnutí vznikala na klanové úrovni a byla schopna se domluvit na spolupráci až roku 1990. V lednu 1991 byl pak diktátor donucen uprchnout z Mogadiša. Následně se však země propadla do občanské války, neboť Barreho podněcování nedůvěry mezi klany přispělo k jejich neschopnosti dohodnout se na společné vládě.⁶⁴

4.2 Vývoj státního zhroucení

4.2.1 Konflikt v jižním Somálsku

Nejtěžší boje propukly v jižní části Somálska, především v Mogadišu, kde proti sobě stály dva klany ze stejné klanové rodiny *Hawiye*. Proti Alimu Mahdimu, který po pádu Barreho sestavil prozatímní vládu, se postavil gen. Aidid, jenž byl při její tvorbě opomenut, ačkoli nesl hlavní břemeno bojů za svržení diktátora. Kontrola nad hlavním městem byla považována za klíč ke kontrole celého Somálska. Ve zbytku země však klan *Hawiye* v bojích proti ostatním klanům vystupoval jednotně.⁶⁵

Konflikt nabral na síle a neměl konce, neboť ho jednotlivé klany považovaly za hru s nulovým součtem. Na základě dosavadní praxe totiž předpokládaly, že vítěz bude vládu využívat pouze ke svému prospěchu a perzekuci ostatních. Starci, tradiční zprostředkovatelé míru, již neměli svou dřívější autoritu, která byla následkem kolonizace a zejména Barreho diktatury silně oslabena, stejně jako se rozpadly hodnoty, jež organizovaly tradiční společnost. Dominantní vliv získali militaristé,⁶⁶ což byli vojenští vůdci ozbrojených skupin jednotlivých klanů.

V zemi vypukla humanitární katastrofa, kterou se snažily zažehnat americká mise UNITAF a mise OSN s názvem UNOSOM. Přes částečné humanitární úspěchy se však nepodařilo zprostředkovat mír či dohodu na vládě.⁶⁷

---

⁶⁴ Ibid., 61-75.

⁶⁵ Robert M. Press, *The New Africa, Dispatches from a Changing Continent* (Gainesville: University Press of Florida, 1999), 163-165.

⁶⁶ Termín militaristé je překladem anglického výrazu *warlords*. Jelikož vliv těchto militaristů nabývá na síle v období bojů a pocitu ohrožení uvnitř klanu, je v podstatě v jejich zájmu neustále žít probíhající konflikty.

⁶⁷ Podrobněji na téma zahraniční intervence viz např. Terrence Lyons a Ahmed I. Samatar, *Somalia, State Collapse, Multilateral Intervention, and Strategies for Political Reconstruction*, 8-10; nebo Abdisalam M. Issa-Salwe, *The Collapse of the Somali State, the Impact of the Colonial Legacy*, 96-99.

4.2.2 Ostrůvky naděje: Somaliland a Puntland

Bývalá britská kolonie Somaliland se po Barreho pádu vydala odlišnou cestou než jih Somálska. Klíčovou roli zde totiž pořád ještě hráli starci,⁶⁸ kteří vyjednali příměří mezi dominantním klanem *Isaq* a zbylými klany, jež stály v bojích po boku Barreho. V květnu 1991 pak vedení klanu *Isaq* vyhlásilo nezávislost Republiky Somaliland, čímž se chtělo distancovat od chaosu na jihu.⁶⁹

V lednu 1993 se pod taktovkou starců uskutečnila ve městě Borama konference národního usmíření, která zformulovala národní chartu plnící roli dočasné ústavy.⁷⁰ Republika si následně vedla poměrně úspěšně. Podařilo se jí vybudovat fungující státní struktury včetně policie a lokálních úřadů a zajistit příjmy pro rozpočet, z něhož jsou vypláceny mzdy státním zaměstnancům. Mezi politické úspěchy patří posun od klanové reprezentace k systému více stran a přestání vlády kohabitace, kdy parlament ovládly vůči prezidentovi opoziční síly. Komplikací je naopak nevyřešený spor o kontrolu regionů *Sanaag* a *Sool*, nacházejících se mezi celky Somaliland a Puntland.⁷¹ Mladá republika je navíc ohrožována radikálními islamisty, kteří mají na svědomí několik vražd. Republika Somaliland nebyla dosud uznána žádným jiným státem, vyvinula se tak bez jakékoli pomoci mezinárodního společenství.⁷²

Severovýchodní region Somálska s názvem Puntland se pokusil o vybudování podobné samosprávy, nedosáhl však takových úspěchů. Region těží ze své homogenity, neboť je takřka celý obýván klanovou rodinou *Darod* a je spjatý s osobou Abdullaha Yusufa, který roku 1998 deklaroval jeho autonomii a stal se prvním prezidentem. Instituce jsou zde méně formální, důležitou roli ale i zde hrají tradiční starci. Narozdíl od Somalilandu se však Puntland nesnaží o secesi, jelikož současně usiluje o vliv na ústřední vládu v Mogadišu.⁷³

---

⁶⁸ Respektování starců vojenskými vůdci je důsledkem tradiční soudržnosti severních Somálců z klanu *Isaq*, kteří byli během Barreho vlády jako celek nejvíce perzekuováni (zejména v 80. letech proti nim směřovaly nejbrutálnější vojenské útoky), a proto se museli spolehnout jen sami na sebe. Mnoho vojenských vůdců na jihu naopak bylo diktátorovými klienty, což jim zajišťovalo nezávislost jejich příjmu na místní komunitě, ke které tak nebyli vázáni. Byli často majiteli zemědělských statků či přístavů, z jejichž výnosů mohli nezávisle na tradičních autoritách financovat své boje. Podrobněji viz Markus V. Höhne, „From Pastoral to State Politics: Traditional Authorities in Northern Somalia,” 163-164.

⁶⁹ Ioan M. Lewis, *Understanding Somalia and Somaliland, Culture, History, Society*, 75.

⁷⁰ Na jejím základě byl vytvořen dvoukomorový parlament s nevolenou sněmovnou tradičních starců a volenou sněmovnou reprezentantů. V roce 1997 byla národní charta nahrazena provizorní ústavou, roku 2001 pak byla referendem schválena její finální verze. Markus V. Höhne, „From Pastoral to State Politics: Traditional Authorities in Northern Somalia,” 165.

⁷¹ Viz Příloha č. 3: Mapa Somálska.

⁷² Kenneth Menkhous, „Governance Without Government in Somalia, Spoilers, State Building, and the Politics of Coping,” 91-93.

⁷³ Ioan M. Lewis, *Understanding Somalia and Somaliland, Culture, History, Society*, 100-102.

4.2.3 Vládnutí bez vlády

Konflikt v jižním Somálsku prošel od roku 1992 postupnou devolucí. Stále více se lokalizoval a jednotlivé střety ubraly na síle i délce trvání. Po roce 1995 se už jednalo pouze o kmenové spory.⁷⁴ Ačkoli země stále postrádala ústřední vládu, na lokální úrovni začaly organicky vznikat místní správy suplující roli státu. Pro tento jev používá Menkhaus pojem vládnutí bez vlády.⁷⁵

Na nejnižších úrovních šlo zejména o soudy *šari'a*, podporované místními starci, intelektuály, podnikateli a islámskými duchovními, kteří na jejich obranu přetáhli bojovníky od militaristů. Soudy zajišťovaly veřejný pořádek, jejich působnost však byla omezena pouze na klan, v jehož rámci fungovaly. Některé místní správy navíc dokázaly vybírat daně a poskytovat základní veřejné služby.⁷⁶

Zároveň se ukázalo, že konference pod záštitou OSN či regionálních mocností o ustavení ústřední vlády „shora“ k ničemu nevedou, neboť se obvykle zadrhnou na otázce, kdo všechno se jich může účastnit a kdo koho reprezentuje. Tato otázka je pro delegáty daleko důležitější než samotný obsah jednání, jelikož do něj nechtějí vstupovat ve slabé pozici. Jeho cíl totiž spatřují pouze v proporčním rozdělení míst ve vládě. Uvnitř jednotlivých regionů se pak vedou spory o jejich správu, která zaručuje účast na konferencích o ústřední vládě. Pokusy o budování státu tak v podstatě podněcují lokální konflikty.⁷⁷

Ustavení ústřední vlády dále stojí v cestě sabotéři, kteří si její vznik jednoduše nepřejí. Mimo dočasné sabotéry (aktéři, kteří se cítí v dohodě podreprezentováni) se jedná zejména o jedince, kteří mají prospěch z bezvládí či konfliktu. Mezi ně patří militaristé, jimž válka zajišťuje podporu na úkor civilních lídrů, váleční zločinci obávající se potrestání, vlastníci nemovitostí získaných během konfliktu a částečně také podnikatelé obávající se státní regulace. Je nutné dodat, že státu nejsou nakloněni ani obyčejní lidé, kteří ho považují pouze za zdroj útlaku, protože s ním mají jen jednu, silně negativní zkušenost. Jednotlivé regiony či klany se také nemohou shodnout v otázce, zda má být zřízení federalistické či unitární.⁷⁸

---

⁷⁴ Kenneth Menkhaus, *Somalia, State Collapse and the Threat of Terrorism*, 30.

⁷⁵ V originále *Governance Without Government*. Kenneth Menkhaus, „Governance Without Government in Somalia, Spoilers, State Building, and the Politics of Coping,“ 82.

⁷⁶ *Ibid.*, 85-87.

⁷⁷ Kenneth Menkhaus, *Somalia, State Collapse and the Threat of Terrorism*, 18-19.

⁷⁸ Menší klany, zejména pokud obývají úrodná území na periferii, preferují federalizaci, protože se obávají, že je větší klany z center zbaví majetku. Tyto silnější klany, především z Mogadiša, naopak usilují o unitární zřízení, neboť se cítí dostatečně silní na ovládnutí celé země a navíc potřebují přístup k úrodné půdě.

Po čtrnácti nepodařených pokusech o vytvoření vlády bylo v roce 2000 na konferenci v džibutské Artě, pořádané pod záštitou Mezivládního úřadu pro rozvoj (IGAD⁷⁹) s podporou OSN, USA a EU, dosaženo dohody na ustavení Přejídné národní vlády (*Transitional National Government*, TNG). Ta se ale ve skutečnosti nestala vládou národní jednoty, neboť jí dominovala tzv. Mogadišská skupina, která zahrnovala i islamisty a těšila se podpoře arabského světa. Usilovala o silnou ústřední vládu a orientovala se protietiopsky. V opozici proti vládě se proto s podporou Etiopie utvořila Somálská rada pro usmíření a rehabilitaci vedená prezidentem autonomního regionu Puntland Abdullahem Yusufem, která byla naopak protiislamistická a preferovala federalismus.⁸⁰ Tato koalice ovládla následující, tentokrát Přejídnou federální vládu (*Transitional Federal Government*, TFG), jež vznikla roku 2004 na konferenci v Keni, konané opět pod záštitou IGAD a za podpory OSN a Evropské komise, a situace se obrátila. Ani tato vláda proto nebyla reprezentativní a stejně jako ta předchozí si nezískala širší podporu. Dokonce musela vládnout z Nairobi a později pod etiopskou ochranou ze somálského města Baidoa, neboť Mogadišo pro ni bylo nebezpečné.⁸¹

4.2.4 Vzestup islámských soudů a etiopská invaze

V roce 2006 vyvrcholil proces postupného sjednocování islámských soudů *šari'a* v Radu islámských soudů, která po přesvědčivém vítězství nad Američany podporovanou Aliancí pro obnovení míru a proti terorismu ovládla celé Mogadišo a následně i zbytek země až k hranici s regionem Puntland. Stala se tak od pádu Barreho první silou, která dokázala ovládnout celý jih Somálska. Soudy si navíc získaly širokou podporu obyvatelstva, jelikož dokázaly nastolit pořádek a zbavit zejména hlavní město militaristů a kriminálních gangů.

Umírněné křídlo Rady islámských soudů, reprezentované Šejkem Šarifem Ahmedem, podepsalo s TFG tzv. Chartúmskou deklaraci o příměří a vzájemném uznání. Ve vedení islámských soudů však postupně získali navrch radikálové v čele s Hassanem Dahiirem Aweysem, kteří v některých částech Somálska zavedli nejkrutější praktiky práva *šari'a*. Po tomto posunu soudy vyzvaly k džihádu proti Etiopii, vznesly nároky na etiopské území

---

⁷⁹ Jedná se o východoafrickou regionální organizaci sdružující státy tzv. Velkého afrického rohu (Etiopie, Somálsko, Keňa, Súdán, Eritrea, Džibutsko a Uganda). Eritrea pozastavila v roce 2007 své členství. Originální název zní *Intergovernmental Authority on Development*.

⁸⁰ Etiopie má historicky zájem na slabém (ale stabilním) Somálsku, neboť se jedná o jejího regionálního rivala. Silné a jednotné Somálsko by pro Addis Abebu představovalo potenciální nebezpečí, jelikož by mohlo vznést iredentistické požadavky na území Ogađenu obývané Somálci. Většinově křesťanská Etiopie by se zároveň cítila ohrožena silně islamistickým Somálskem.

⁸¹ Kenneth Menkhaus, „The Crisis in Somalia: Tragedy in Five Acts,” *African Affairs* 106, č. 204 (2007): 359-362.

Ogadenu, začaly podporovat rebely proti vládě v Addis Abebě a navázaly úzké kontakty s Eritreou, úhlavním nepřítelem Etiopie.⁸² V důsledku těchto provokací podnikla Etiopie v posledních dnech roku 2006 do Somálska invazi a díky výrazné vojenské převaze vytlačila islámské soudy směrem k hranici s Keňou. Do Mogadiša se poté přesunula TFG podporovaná etiopskými jednotkami, které zem okupovaly. Proti nim však vypukla partyzánská válka, která Somálce sjednotila v boji proti vnějšímu nepříteli. Do jejího čela se postavila ozbrojená skupina al-Šabáb, někdejší radikální odnož islámských soudů, která si díky tomu získala širokou podporu.⁸³ Konflikt byl z obou stran veden velmi nevybíravým způsobem a vyžádal si obrovské ztráty z řad civilistů. Do země se opět vrátil chaos.

4.2.5 Nová koaliční vláda a nástup skupiny al-Šabáb

Do Somálska byly na žádost TFG vyslány v březnu 2007 mírové síly Africké unie v rámci mise AMISOM⁸⁴ financované OSN, které převzaly ochranu nad vládní čtvrtí, letištěm a přístavem v Mogadišu. Do mise však přispěly pouze Uganda a Burundi, a proto bylo místo plánovaných 8 000 rozmístěno pouze 5 300 vojáků.⁸⁵

Poté, co se Etiopie v důsledku značných ztrát na počátku roku 2009 stáhla, se TFG zhroutila a její členové uprchli do Džibutska. V této situaci akceptovala vláda návrh na příměří od Šarifa Ahmeda z umírněného křídla bývalých islámských soudů a kooptovala tyto umírněné islamisty do svých řad, přičemž sám Šarif Ahmed se stal novým prezidentem.⁸⁶

Záhy však musel čelit útokům skupiny al-Šabáb, hlásící se k salafisticko-wahhábistické formě islámu. S touto skupinou spojil své síly také Ahmedův dřívější spojenc Hassan Dahir Aweys, stojící nyní v čele skupiny Hizbul Islam. Společně pak tyto dvě skupiny ovládly téměř celé jižní Somálsko a začaly místní populaci terorizovat uplatňováním drakonické formy práva *šarí'a*. Proti tomu se však postavily některé klany a podnikatelské kliky, které se sdružily pod záštitou do té doby apolitického a umírněného islámského hnutí *al-Sunna wa'al Jamaa* (ASWJ), fungujícího jako zastřešující organizace pro vyznavatele

---

⁸² Ibid., 377-378.

⁸³ Viz Příloha č. 1: Přehled důležitých somálských organizací a skupin.

⁸⁴ Na výcviku jednotek se podílí Iniciativa globálních mírových operací (GPOI).

⁸⁵ Tristan McConnell, „In Mogadishu African Union Soldiers Are Attempting to Keep the Peace,“ *The Times*, 2. února 2010, <http://www.timesonline.co.uk/tol/news/world/africa/article7011605.ece>.

⁸⁶ David Axe, „Somalia, Redux: A More Hands-Off Approach,“ Policy Analysis no. 649, Cato Institute, 12. října 2009, <http://www.cato.org/pubs/pas/pa649.pdf>.

sufismu s cílem čelit nesomálským směrům salafismu a wahhábismu.⁸⁷ Hnutí následně s podporou Etiopie vytlačilo al-Šabáb z regionů *Galgaduud* a *Hiran*.^{88 89}

TFG naproti tomu zůstala v důsledku expanze al-Šabáb plně závislá na misi AMISOM, s jejíž pomocí ovládá jen pár městských čtvrtí v Mogadišu.⁹⁰

4.3 Implikace somálského kolapsu pro mezinárodní bezpečnost

Somálsko upoutalo mezinárodní pozornost poprvé v důsledku humanitární katastrofy pramenící z občanské války v první polovině 90. let, podruhé pak po krizi podobných rozměrů následující po etiopské invazi. Západní státy jsou v takovýchto případech tlačeny veřejným míněním i zájmy na stabilitě k humanitární pomoci či přímo k intervenci, která se však může proměnit ve fiasko, jak dokládá mise UNOSOM.

Země ale začala vzbuzovat obavy především v souvislosti s terorismem. Somálsko se totiž na první pohled zdá být ideálním místem pro teroristické aktivity. Jedná se o zhroutený stát bez funkční vlády obývaný muslimy, ve kterém působí islamistická hnutí, která mohou společně s teroristy využívat zblázněnosti země a jejích vnitřních sporů pro radikalizaci obyvatel, jež pak mohou využít pro své cíle.

Realita ovšem tyto předpoklady úplně neodráží. Jak uvádí Menkhaus⁹¹ či bývalý americký velvyslanec v Etiopii David H. Shinn⁹², somálští muslimové se v drtivé většině hlásí k umírněnému sufismu a jsou poměrně nepřátelští vůči fundamentalistickým formám islámu (salafismu a wahhábismu), jež považují ze nesomálský import.

Menkhaus⁹³ dále upozorňuje, že Somálsko je ve skutečnosti pro teroristy spíše nehostinné, neboť v zemi bez ústřední vlády je mnohem snazší podnikat protiteroristické operace narušující státní suverenitu. Pro teroristy je navíc poměrně složité zapadnout, aniž by upoutali pozornost, jelikož v důsledku táhlého konfliktu se v zemi zdržuje pouze velmi omezené množství cizích státních příslušníků. Somálci jsou přitom vůči cizím bojovníkům

---

⁸⁷ Viz Příloha č. 1: Přehled důležitých somálských organizací a skupin.

⁸⁸ Bronwyn E. Bruton, „Somalia, A New Approach.“

⁸⁹ Viz Příloha č. 3: Mapa Somálska.

⁹⁰ Viz Příloha č. 2: Vztahy mezi klíčovými vnitřními a vnějšími aktéry v Somálsku v roce 2009.

⁹¹ Kenneth Menkhaus, „Somalia and Somaliland: Terrorism, Political Islam, and State Collapse,“ in *Battling Terrorism in the Horn of Africa*, ed. Robert I. Rotberg (Washington, D.C.: Brookings Institution Press, 2005), 33.

⁹² David H. Shinn, „Somalia: U.S. Government Policy and Challenges,“ (studie prezentována při slyšení před subkomisí pro africké záležitosti amerického senátu, 11. července 2006), <http://www.gwu.edu/~elliott/news/testimony/shinn8.cfm>.

⁹³ Kenneth Menkhaus, *Somalia, State Collapse and the Threat of Terrorism*, 71-73.

poměrně nepřátelští. Kurt Shillinger⁹⁴ zase tvrdí, že teroristé preferují spíše slabé státy se zkorumpovanou vládou, jako např. Keňa nebo Tanzanie, než státy zcela bez vlády, což je případ Somálska, které může sloužit spíše jako tranzitní zóna pro přesun osob, peněz či materiálu do sousedních zemí.

V zemi se však přesto prosadila islamistická skupina *al-Ittihad al-Islami* (AIAI) hlásící se k fundamentalistickým formám islámu, která se po státním kolapsu pokusila využít chaosu k prosazení svého vlivu. V roce 1996 provedla AIAI útoky v Etiopii, které však měly pouze lokální, nikoli globální ambice. Ve stejném roce ji ale etiopské síly uštědřily tvrdou ránu a organizace upustila od strategie kontroly území, která z ní dělala snadný terč, a přešla k taktice dlouhodobé indoktrinace populace⁹⁵ a tajné infiltrace politických institucí a její struktura se postupně rozpadla. Přední představitelé AIAI v čele s Hassanem Dahirem Aweysem ovšem následně zčásti ovládli islámské soudy *šarí'a* včetně jejich užšího vedení a využili je jako politickou platformu.⁹⁶

Od etiopské invaze je nositelem radikálního kurzu již zmiňovaná skupina al-Šabáb, kontrolující většinu jižního Somálska, jež má vazby na al-Káidu, láká do země zahraniční islamistické teroristy a vede válku proti zde působícím západním organizacím a OSN.^{97 98}

Mezinárodní terorismus však není pro Somálsko něčím zcela novým. Když roku 1998 zaútočila al-Káida na americké ambasády v Nairobi a Dar es Salaamu, bylo právě Somálsko využito jako přepravní místo a dva z podezřelých útočníků z této země pocházeli. Při útocích v Mombase⁹⁹ v roce 2002 získali teroristé zbraně v Mogadišu, využili město pro výcvik a po útocích se v Somálsku ukryli. Zmařený útok na americkou ambasádu v Nairobi v roce 2003 pak poprvé odhalil přímou účast Somálců napojených na al-Káidu.¹⁰⁰

Mezinárodní hrozbu představuje díky absenci vládní kontroly nad přístavy také somálské pirátství, které bylo původně na počátku 90. let spíše reakcí na ilegální rybolov a údajné vypouštění toxického odpadu v somálských výsostných vodách, neboť neexistovala žádná státní autorita, která by proti tomu mohla zakročit. Tito drobní „strážci pobřeží“ však byli postupně pohlceni většími kriminálními gangy. Pirátství zaznamenalo největší,

---

⁹⁴ Kurt Shillinger, „Recognizing Somaliland: Forward Step in Countering Terrorism?“ *RUSI Journal* 150, č. 2 (2005): 46-51.

⁹⁵ O podobnou indoktrinaci islamismu se prostřednictvím sítě škol nazývaných madrassy snaží též salafistické organizace *al-Tabliq* a *Majuma Ulema*, které se však zatím neuchýlily k násilí. Viz Kenneth Menkhaus, „Somalia and Somaliland: Terrorism, Political Islam, and State Collapse,“ 34-35.

⁹⁶ *Ibid.*, 35-36.

⁹⁷ Jon Lee Anderson, „The Most Failed State, Letter from Mogadishu,“ *The New Yorker*, 14. října 2009, 64-75.

⁹⁸ Viz Příloha č. 1: Přehled důležitých somálských organizací a skupin.

⁹⁹ Útok směřoval na hotel v Mombase a teroristé se také neúspěšně pokusili sestřelit izraelské letadlo.

¹⁰⁰ Kenneth Menkhaus, *Somalia, State Collapse and the Threat of Terrorism*, 70-71.

trojnásobný vzestup v roce 2008, kdy se útoky nově zaměřily i na obchodní lodě. Většina pirátských sítí nachází svůj úkryt v regionu Puntland. Je důležité zmínit, že somálští islamisté včetně skupiny al-Šabáb prohlásily pirátství za neislámské a slíbily jeho potlačení. Toto tvrzení podporuje i fakt, že během krátké vlády islámských soudů v roce 2006 bylo pirátství opravdu eliminováno.¹⁰¹

5. Američané a Somálsko: od humanitární intervence k boji proti terorismu

5.1 Humanitární intervence v Somálsku

Po konci studené války se zhroucené Somálsko dostalo do centra americké zahraniční politiky v důsledku rozsáhlé humanitární katastrofy, jež propukla v letech 1991-1992. RB OSN schválila v dubnu 1992 ustavení mírové mise UNOSOM I a okamžité vyslání 50 neozbrojených pozorovatelů.¹⁰² Prezident George H. W. Bush však neměl zpočátku v úmyslu intervenovat, neboť sdílel s předsedou sboru náčelníků štábů Colinem Powellem obavu, že vojenské síly by nebyly schopny chránit sebe ani distribuci humanitární pomoci, jelikož povaha konfliktu založeného na dlouholeté kmenové nenávisti neumožňovala rozlišit civilisty od bojovníků.¹⁰³

5.1.1 Rozhodnutí intervenovat

Americká politická scéna však nebyla jednotná a díky aktivitě zastánců tzv. liberálního humanitarismu se rozproudila politická debata o angažovanosti USA v postiženém regionu. V červnu a červenci 1992 podnikli demokratický senátor Paul Simon, předsedající podvýboru pro africké záležitosti, a jeho předchůdkyně v této funkci, senátorka za Republikány Nancy Kassebaumová, několik návštěv Somálska a následně vylíčili beznadějnost tamních poměrů a vyzvali k vyslání vojenských jednotek OSN.¹⁰⁴ Souběžně s tím začala americká média přinášet šokující reportáže o utrpení somálského obyvatelstva.

---

¹⁰¹ David Axe, „Somalia, Redux: A More Hands-Off Approach.”

¹⁰² „United Nations Operation in Somalia I,“ United Nations, <http://www.un.org/Depts/DPKO/Missions/unosomi.htm>.

¹⁰³ Jon Western, „Sources of Humanitarian Intervention: Beliefs, Information, and Advocacy in the U.S. Decisions on Somalia and Bosnia,“ *International Security* 26, č. 4 (jaro 2002): 116.

¹⁰⁴ Jonathan Hermin, „Television News and American Intervention in Somalia: The Myth of a Media-Driven Foreign Policy,“ *Political Science Quarterly* 112, č. 3 (podzim 1997): 392-395.

Situaci začala řešit intenzivněji i RB OSN, která koncem července přijala rezoluci schvalující pomoc jižnímu Somálsku prostřednictvím leteckého mostu.¹⁰⁵

Americký Senát a následně i Sněmovna reprezentantů reagovaly schválením rezoluce vyzývající k rozmístění sil OSN. Poté, co OSN ohlásilo dohodu válčících stran na rozmístění 500 tureckých vojáků pod hlavičkou OSN za účelem zabezpečení distribuce potravin a akci podpořil i demokratický prezidentský kandidát Bill Clinton, ocitl se prezident Bush již pod značným tlakem, který ještě více umocnily televizní stanice poukazující na nečinnost Západu. Přehodnotil proto svůj postoj a 14. srpna oznámil, že se USA připojí k leteckému mostu a poskytnou logistiku 500 vojákům OSN. Rada bezpečnosti totiž současně vyvíjela tlak na intervenci v Bosně, prezident si proto vzhledem k mediálnímu pokrytí obou krizí a probíhající předvolební kampani nemohl dovolit nečinnost. Letecký most byl přitom mnohem méně nákladný než případný zásah v Bosně.¹⁰⁶

Mezinárodní mise se však ukázala jako příliš slabá, než aby byla schopna přispět k zastavení bojů a zabránit tak drancování humanitární pomoci. Ve Washingtonu se proto v listopadu začaly opět ozývat hlasy zastánců humanitární intervence,¹⁰⁷ kteří tentokrát požadovali nasazení amerických vojenských sil, které by zajistily pořádek a umožnily tak distribuci humanitární pomoci. Po zvolení Clintona prezidentem se navíc všeobecně očekávalo, že bude vzhledem k signálům z předvolební kampaně podporovat humanitární intervence. Prezident Bush a předseda sboru náčelníků Powell následně dospěli k názoru, že pokud mají USA intervenovat, pak je operace v Somálsku vzhledem k nákladům a rizikům mnohem přijatelnější než případná mise v Bosně. Sbor proto vydal překvapivé prohlášení, že v případě potřeby jsou vojenské síly připraveny provést operaci v Somálsku. Prezident Bush, který se zřejmě současně obával o svůj odkaz, jenž byl v důsledku četné kritiky americké nečinnosti tváří v tvář humanitární katastrofě ohrožen, proto na konci listopadu oznámil plán vojenské intervence do Somálska.¹⁰⁸

---

¹⁰⁵ Jon Western, „Sources of Humanitarian Intervention: Beliefs, Information, and Advocacy in the U.S. Decisions on Somalia and Bosnia,“ 125.

¹⁰⁶ Jonathan Hermin, „Television News and American Intervention in Somalia: The Myth of a Media-Driven Foreign Policy,“ 395-396.

¹⁰⁷ Mimo senátory Paula Simona a Nancy Kassebaumovou se jednalo o koalici 160 amerických nevládních humanitárních organizací s názvem InterAction, která si stěžovala na problémy při poskytování pomoci v Somálsku a žádala USA o zajištění bezpečnosti.

¹⁰⁸ Jon Western, „Sources of Humanitarian Intervention: Beliefs, Information, and Advocacy in the U.S. Decisions on Somalia and Bosnia,“ 134-137.

5.1.2 Úspěchy a neúspěchy americké humanitární intervence

Na základě rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 794¹⁰⁹ z 3. prosince 1992, schvalující použití všech nezbytných prostředků za účelem zajištění bezpečného prostředí pro poskytování humanitární pomoci v Somálsku, se Američané postavili do čela mezinárodní koalice UNITAF (*United Task Force*), přičemž celá operace dostala název Obnovená naděje (*Restore Hope*). Počínaje 9. prosincem začaly Spojené státy v Somálsku rozmisťovat robustní vojenskou sílu, jež v řádu týdnů dosáhla 26 000 vojáků. Celá koalice UNITAF pak čítala dohromady 37 000 vojáků.¹¹⁰

Bushova administrativa přitom trvala na apolitičnosti mise a její cíl omezila na zajištění bezpečného prostředí pro dodávky humanitární pomoci. Po jeho splnění měla mise připravit podmínky pro předání moci misi UNOSOM, která měla mít širší mandát zahrnující mj. národní usmíření a hospodářskou obnovu. Prezident Bush se tím chtěl vyhnout zabřednutí do nevyzpytatelného procesu budování státu, který by si mohl vyžádat prodloužení pobytu amerických jednotek.¹¹¹ Snažil se tak držet tzv. Powellovy doktríny,¹¹² která mj. podmiňovala nasazení amerických jednotek předem jasně vymezenými cíli, jim odpovídající silou a harmonogramem stažení.

Misi politicky zaštiťoval bývalý americký velvyslanec v Somálsku Robert B. Oakley, který hned na jejím počátku zprostředkoval příměří mezi Mahdim a Aididem a následně připravoval půdu pro rozmístění amerických jednotek, když vyjednával s lokálními militaristy, aby nekladli odpor, a donutil je přesunout zbraně za hranice měst. USA tímto v podstatě tyto vojenské vůdce legitimizovaly jako místní autority, neboť na spolupráci s nimi závisela bezpečnost amerických jednotek, a pro deklarovanou apolitičnost se odmítly zabývat potrestáním válečných zločinců. Postupně se ale ukázalo, že pro úspěšné provedení operace bude třeba provést odzbrojení a založit místní policejní složky. Jednotky UNITAF však odzbrojily pouze menší skupinky a jednotlivce, zatímco militaristé se svými organizovanými milicemi si své zbraně podržely tím, že je přesunuly a schovaly mimo města.¹¹³

V březnu 1993 se USA v souladu se svými počátečními záměry rozhodly k postupnému předání kompetencí UNITAF nově ustanovené misi UNOSOM II, jejíž velení

---

¹⁰⁹ „Resolution 794 (1992),“ United Nations Security Council, 3. prosince 1992, <http://ods-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N92/772/11/PDF/N9277211.pdf?OpenElement>.

¹¹⁰ Ioan M. Lewis, *Understanding Somalia and Somaliland, Culture, History, Society*, 78.

¹¹¹ Jeremy Patrick White, „Civil Affairs in Somalia,“ Center for Strategic and International Studies, 28. ledna 2009, http://csis.org/files/media/isis/pubs/090130_somalia_study.pdf.

¹¹² Podrobněji o Powellově doktríně viz Walter LaFeber, „The Rise and Fall of Colin Powell and the Powell Doctrine,“ *Political Science Quarterly* 124, č. 1 (jaro 2009): 73-76.

¹¹³ Terrence Lyons a Ahmed I. Samatar, *Somalia, State Collapse, Multilateral Intervention, and Strategies for Political Reconstruction*, 39-42.

převzal turecký generálporučík Çevik Bir a kterou politicky reprezentoval americký vyslanec Jonathan Howe. Tento přechodný proces ovšem znemožnil intervenčním silám soustředit se na implementaci dohody uzavřené na mírových jednáních pod záštitou OSN v Addis Abebě, probíhajících od ledna do března 1993 za účasti 14 somálských politických frakcí, která slibovala zastavení bojů, odzbrojení a ustavení přechodné správy.¹¹⁴ Dohoda však pokládala Somálsko za jeden celek a postrádala donucující mechanismy.¹¹⁵

Mise UNITAF uspěla po dobu svého působení v potlačení hladomoru. Vzhledem ke své robustnosti se stala nejvýznamnější silou v Somálsku a jednotliví militaristé její primát akceptovali, neboť byli přesvědčeni o její dočasnosti. Tento úspěch však nemohl mít dlouhého trvání, jelikož trvalé vymýcení hladomoru si žádalo definitivní ukončení občanské války, která byla jeho hlavní příčinou. Takový závazek, nevyhnutelně vyžadující konfrontaci s militaristy, ovšem Spojené státy nebyly ochotny přijmout.

Mise UNOSOM II, ustanovená rezolucí RB OSN č. 814, na jejímž znění se značně podíleli zástupci nové Clintonovy administrativy,¹¹⁶ měla v tomto směru širší mandát. Její úkoly totiž zahrnovaly mj. také odzbrojení organizovaných milic, zamezení opětovnému vypuknutí násilí a repatriaci uprchlíků.¹¹⁷ Tím ale mise přímo ohrožovala zájmy militaristů, a ti se proti ní proto postavili. UNOSOM II měla ve své vrcholné fázi k dispozici přes 29 000 vojáků, přesto však s ohledem na kladené nároky postrádala konkrétní strategii a trpěla nedostatkem zdrojů. Vojensky i logistiky byla navíc závislá na podpoře zbylých amerických sil (čítajících necelých 18 000 vojáků), které nespádaly pod její velení.¹¹⁸

Poté, co došlo v červnu 1993 k zabití 24 pákistánských vojáků pokoušejících se provést inspekci ve skladu zbraní, schválila RB OSN rezoluci č. 837 opravňující k užití všech nezbytných prostředků k dopadení viníků, čímž se mise odvrátila od své původní role nezávislého národního usmiřovatele a zaměřila se na pronásledování Aidida.¹¹⁹ Rezoluci podpořily i USA, přičemž nikdo z administrativy nevyjádřil svůj nesouhlas.¹²⁰

---

¹¹⁴ Na celonárodní úrovni se jednalo o Přechodnou národní radu (Transitional National Council, TNC) s rotujícím postem předsedy, do které měly delegovat své zástupce jak jednotlivé regiony, tak jednotlivé politické frakce; na nejnižší úrovni šlo o oblastní rady, jejichž členové měli být vybíráni na lokální úrovni a měli posílat zástupce do vyšších, regionálních rad. Ustavení těchto rad na lokální úrovni předpokládalo budování státu zdola a posílení role osob z civilního života a občanské společnosti.

¹¹⁵ Terrence Lyons a Ahmed I. Samatar, *Somalia, State Collapse, Multilateral Intervention, and Strategies for Political Reconstruction*, 50-53.

¹¹⁶ Gary J. Ohls, *Somalia... From the Sea* (Newport, RI: Naval War College Press, 2009), 152.

¹¹⁷ Michael W. Doyle a Nicholas Sambanis, *Making War and Building Peace: United Nations Peace Operations* (Princeton, N.J.: Princeton University Press, 2006), 150.

¹¹⁸ Richard J. Norton, „Somalia II.,” 169.

¹¹⁹ OSN navíc na podnět Howea vypsala za dopadení Aidida finanční odměnu.

¹²⁰ Richard J. Norton, „Somalia II.,” 171.

Howe navíc požadoval vyslání dalších, lépe vyzbrojených amerických jednotek, což vyvolalo vášnivou diskuzi ve sboru náčelníků štábů, zatímco Rada národní bezpečnosti (NSC) s požadavkem souhlasila. V důsledku zabití čtyř amerických vojenských policistů v oblasti kontrolované Aididem na začátku srpna 1993 však sbor náčelníků nakonec dal k vyslání svůj souhlas.¹²¹ Ministr obrany Les Aspin proto 22. srpna nařídil nasazení speciální jednotky *Rangers* s úkolem dopadnout Aidida a jeho pobočníky. Toto pronásledování však po sérii neúspěšných pokusů¹²² vyústilo v tzv. bitvu o Mogadišo, když příslušníci *Rangers* 3. října zahájili operaci zaměřenou na dopadení nejbližších spolupracovníků Aidida v samém nitru jím kontrolované části města.¹²³

Výsledkem bylo sestřelení amerického vrtulníku *Black Hawk* a zabití 18 amerických vojáků. Záběry jejich těl vláčených ulicemi Mogadiša pak obletěly celý svět a zděšená americká veřejnost požadovala okamžité stažení amerických jednotek, což prosazoval také Kongres.

Veřejnost i Kongres byly totiž na začátku intervence prezidentem Bushem informovány, že jejím cílem je pouze zabezpečení distribuce humanitární pomoci, a že po jeho splnění se americké síly stáhnou. Prezident Clinton se však od původního Bushova plánu odklonil, neboť odsouhlasil rozšíření a prodloužení mise, aniž by veřejnost seznámil s možnými úskalími či věc detailněji konzultoval s Kongresem.¹²⁴ Nově definovaná mise se tak v podstatě měla v souladu s výše zmíněnou doktrínou Clintonovy administrativy (*engagement and enlargement*) podílet na procesu budování státu.

Prezident přesto tlak Kongresu částečně ustál, když rozhodl o stažení až k 31. březnu 1994, přičemž do té doby se americké jednotky měly snažit situaci napravit. USA současně dramaticky změnily svou strategii, když zastavily hon na Aidida a v prosinci 1993 ho dokonce přepravily na mírová jednání v Addis Abebě.¹²⁵ Operace UNOSOM II pokračovala se zbylými jednotkami z nezápadních zemí až do března 1995. Svých cílů však dosáhnout nedokázala.

---

¹²¹ Ibid.

¹²² Jelikož operace *Rangers* zaměřené na dopadení Aidida opakovaně selhávaly a způsobovaly pouze civilní ztráty, začala Clintonova administrativa vyvíjet tlak na generálního tajemníka OSN Boutrose Boutrose-Ghaliho, aby se snažil najít spíše politické řešení. Dělo se tak v době, kdy demokratičtí senátoři Robert Byrd a Sam Nunn vyjadřovali znepokojení nad změnou role amerických sil v Somálsku a varovali před časově neomezeným závazkem. Boutros-Ghali však s rozhodnutím otálel, čímž se údajně snažil dát jednotce *Rangers* více času na dopadení Aidida. Viz Richard J. Norton, „Somalia II.,” 172-174.

¹²³ Richard Winship Stewart, *The United States Army in Somalia, 1992-1994* (Washington, D.C.: U.S. Army Center of Military History, 2003), 17-19.

¹²⁴ John R. Bolton, „Wrong Turn in Somalia,” *Foreign Affairs* 73, č. 1 (leden/únor 1994): 62-63.

¹²⁵ Terrence Lyons a Ahmed I. Samatar, *Somalia, State Collapse, Multilateral Intervention, and Strategies for Political Reconstruction*, 59.

Intervence v Somálsku je často kritizována za již zmiňovanou spolupráci s militaristy na úkor civilních aktérů. Při distribuci pomoci totiž nedošlo k zapojení tradičních lokálních autorit včetně starců, čímž by bývala mohla být posílena jejich pozice a legitimita. Tu naopak získali militaristé, neboť mírová jednání pod záštitou OSN byla orientována pouze na dohodu mezi nimi, bez přihlídnutí k zájmům civilních politiků.¹²⁶ Jak uvádí Menkhaus, po stažení sil UNOSOM II přišly válčící frakce sídlící v Mogadišu o miliony dolarů, které jim byly vypláceny za pronájem nemovitostí. Aidid navíc již nemohl nadále budovat svou podporu na podněcování nepřátelských nálad proti OSN.¹²⁷

5.2 Somálsko jako fronta boje proti terorismu

Po negativní zkušenosti z intervence se Spojené státy přestaly v Somálsku po roce 1994 angažovat a ponechaly ho svému osudu. Někteří američtí představitelé podnikli pouze příležitostné návštěvy Hargeisy v Somalilandu či Baidoy na jihu Somálska.¹²⁸ Opětovně se USA začaly o zemi zajímat až ke konci 90. let v souvislosti s útoky na ambasády v Nairobi a Dar es Salaamu a zejména pak po 11. září. Po celou dobu ale trpěly nedostatkem zpravodajských informací a spoléhaly se na etiopské tajné služby.

5.2.1 Prevence teroristické činnosti

Bushova administrativa sdílela obavy, že se al-Káida po vypuzení z Afghánistánu může přesunout právě do Somálska, obzvláště když v sousedním Jemenu již existovala islamistická síť. Dále existovalo podezření, že AIAI je odnoží Al-Káidy nebo že TNG je infiltrována skupinou AIAI.¹²⁹

Americká vláda proto zařadila hned v září 2001 skupinu AIAI na seznam teroristických organizací.¹³⁰ V listopadu pak rozhodla o zmrazení aktiv somálské společnosti *al-Barakat* na americké půdě pro podezření z transferu peněz al-Káidě a skupině AIAI. Tento krok měl však velmi negativní dopad na somálské hospodářství, neboť *al-Barakat* zajišťovala

---

¹²⁶ Viz např. Ismail I. Ahmed a Reginald Herbold Green, „The Heritage of War and State Collapse in Somalia and Somaliland: Local-Level Effects, External Interventions and Reconstruction,” *Third World Quarterly* 20, č. 1, (únor, 1999): 123.

¹²⁷ Kenneth Menkhaus a John Prendergast, „The Stateless State,” *Africa Report* 40, č. 3 (květen/červen 1995): 22-25.

¹²⁸ David H. Shinn, „Somalia: U.S. Government Policy and Challenges.“

¹²⁹ Ted Dagne, „Africa and the War on Terrorism.“

¹³⁰ Ted Dagne, „Africa and the War on Terrorism.“

převod peněz, které domů posílali členové somálské diaspory ve světě.¹³¹ Obvinění se navíc neprokázala. USA dále ve spolupráci se Saudskou Arábií zakročily proti charitativní Islámské nadaci *al-Haramain*, též obviněné z financování al-Káidy a AIAI, a nadace byla uzavřena.¹³²

V listopadu 2001 prohlásil náměstek ministra obrany Paul Wolfowitz, že al-Káida je v Somálsku již přítomna.¹³³ Ministr zahraničí Colin Powell byl o něco opatrnější, když vyjádřil obavu, že teroristé mohou v Somálsku najít úrodnou půdu.¹³⁴

USA proto začaly střežit somálské pobřeží, provádět letecké monitorování země a věnovat zvýšenou pozornost sběru zpravodajských informací. Zároveň byly zahájeny přípravy pro vojenskou operaci, která měla během ledna a února 2002 blízko ke schválení prezidentem.¹³⁵ Tyto plány však byly záhy opuštěny, neboť výsledky zvýšené americké zpravodajské činnosti ukázaly, že teroristická hrozba v zemi nebyla tak vážná, jak tvrdily etiopské tajné služby, které měly eminentní zájem na jejím zveličování, jelikož tímto způsobem chtěly získat americkou podporu v rámci boje proti terorismu. Z tohoto důvodu také obviňovaly protietiopsky orientovanou TNG, jež ve skutečnosti nebyla schopna kontrolovat více než pár čtvrtí v Mogadišu, z napojení na AIAI. Původně chybné zhodnocení situace ve Washingtonu bylo podle Menkhause zapříčiněno způsobem přijímání rozhodnutí ministra obrany Donalda Rumsfelda, jenž se spoléhal pouze na úzký okruh představitelů Pentagonu, kteří tvrdili, že mají přístup k privilegovaným informacím.¹³⁶

Náměstek ministra zahraničí pro africké záležitosti Walter Kansteiner přesto v únoru 2002 jako tři základní cíle americké politiky v Somálsku vytyčil (1.) odstranění stávající teroristické hrozby a zabránění teroristům ve vybudování základen v budoucnu, (2.) zamezení takovému vývoji, který by mohl ohrožovat celý region, a (3.) ustavení vládní autority, jež by odvrátila hrozbu využívání země teroristy.¹³⁷

Za tímto účelem vytvořily USA Spojené taktické uskupení Africký roh (*Combined Joint Task Force – Horn of Africa*, CJTF-HOA) se základnou v Džibutsku čítající v průměru 1200 – 1800 vojáků. Mezi jeho úkoly patří monitorování přístavů Rudého moře, zpravodajská činnost zaměřená na teroristické aktivity v regionu, protiteroristický výcvik bezpečnostních sil

---

¹³¹ Ted Dagne, „Africa and the War on Terrorism.“

¹³² Viz Francis T. Miko, „Removing Terrorist Sanctuaries: The 9/11 Commission Recommendations and U.S. Policy,“ CRS Report for Congress, Congressional Research Service, 11. února 2005, <http://www.fas.org/sgp/crs/terror/RL32518.pdf>.

¹³³ Kenneth Menkhous, *Somalia, State Collapse and the Threat of Terrorism*, 67.

¹³⁴ *Ibid.*, 68.

¹³⁵ *Ibid.*

¹³⁶ *Ibid.*, 66-68.

¹³⁷ Peter Woodward, *U.S. Foreign Policy and the Horn of Africa* (Aldershot: Ashgate Publishing Limited, 2006), 143.

partnerských států a dále provádění vojenských, ale také civilních operací (např. budování škol a klinik, vrtání studní či poskytování zdravotní péče), které mají eliminovat příčiny vedoucí ke vzniku terorismu.¹³⁸

S cílem identifikovat a případně zastavit nebezpečný pohyb zbraní, peněz či osob z Blízkého východu zahájilo americké ministerstvo zahraničí v roce 2003 Východoafrickou protiteroristickou iniciativu (*East Africa Counter-Terrorism Initiative*, EACTI), v jejímž rámci Spojené státy poskytly státům Afrického rohu 100 milionů dolarů na podporu jejich protiteroristických aktivit. Prostředky směřovaly na lepší zajištění kontroly hranic a přístavů, výcvik policejních sil, posílení schopností sdílet zpravodajské informace a na programy zaměřené na zamezení financování teroristů.¹³⁹

Během konference v Keni o vytvoření TFG se USA, možná vzhledem k neblahé zkušenosti z období intervence, držely stranou a vsadily místo toho na spolupráci s klíčovými státy regionu - Etiopií a Keňou, které se měly stát partnery v potlačování terorismu v Africkém rohu. Američané pomáhali těmto státům v posílení jejich bezpečnostních kapacit poskytnutím finančních prostředků i výcviku.

Bushova administrativa současně zasahovala do vnitropolitických záležitostí Somálska tím, že podporovala síly stojící proti radikálním islamistům. V únoru 2006 iniciovaly USA vznik Aliance pro obnovení míru a proti terorismu, která měla sjednotit militaristy z Mogadiša proti postupně sílícím islamistům, kteří představovali hrozbu bezmocné TFG. Tento krok však islamisty ještě více semknul proti hrozícímu nebezpečí a uspíšil proces jejich sjednocení v Radu islámských soudů. Na jejich stranu se postavila i většina obchodníků a obyvatel Mogadiša, neboť militaristé byli poměrně nepopulární. Nově vzniklé Alianci poté islamisté uštědřili drtivou porážku a následně ovládli celé jižní Somálsko.¹⁴⁰ Zde je na místě zmínit, že nejrůznější spojení a koalice mezi klany jsou v somálském prostředí velmi proměnlivé a mohou se náhle dramaticky přeskupit. Pro vnější aktéry je tak vnitřní situace jen stěží předvídatelná.

---

¹³⁸ Jessica R. Piombo, „Terrorism and U.S. Counter-Terrorism Programs in Africa: An Overview,“ *Strategic Insights* 6, č. 1 (leden 2007),

<http://www.nps.edu/Academics/centers/ccp/publications/OnlineJournal/2007/Jan/piomboJan07.html>.

¹³⁹ David H. Shinn, „Fighting Terrorism in East Africa and the Horn,“ *Foreign Service Journal* 81, č. 9 (září 2004): 41.

¹⁴⁰ John Prendergast, „Fifteen Years after Black Hawk Down: Somalia's Chance?“ Center for American Progress, duben 2008, http://www.americanprogress.org/issues/2008/04/pdf/somalia_report.pdf.

5.2.2 Boj proti islamistům: nová válka

Američtí představitelé nabyli přesvědčení, že ozbrojené křídlo radikální části islámských soudů, milice al-Šabáb, poskytuje ochranu teroristům podezřelým z útoků na americké ambasády v Nairobi a Dar es Salaamu. Vedení islámských soudů však odmítlo v této záležitosti s USA spolupracovat a tyto osoby buď vydat, či podezření alespoň vyvrátit. Po prvotní snaze o dialog s umírněnou částí soudů na bázi Chartúmské deklarace proto USA došly slovy náměstkyně ministryně zahraničí pro africké záležitosti Jendayi Frazerové k závěru, že jejich vedení je v rukou extrémistů kontrolovaných al-Káidou, a rozhodly se podpořit Etiopii v její invazi proti islámským soudům.¹⁴¹

Americké vojenské síly sehrály svou roli v závěru konfliktu, když bombardovaly islamisty prchající ke keňské hranici v domnění, že se mezi nimi nachází hledaní teroristé. Při podobném útoku v březnu 2008 byl zabit jeden z lídrů al-Šabáb - Aden Hashi Ayro.¹⁴² Tyto zásahy však diskreditovaly Spojené státy v očích běžných Somálců, kteří si je začali spojovat s tvrdou etiopskou okupací.

USA po etiopské invazi skutečně začaly v rámci snahy o překlenutí přetrvávajícího bezvládní podporovat TFG, protože věřily, že nyní bude díky podpoře etiopských jednotek konečně životaschopná. Poskytly jí proto příspěvek ve výši 40 milionů dolarů určený zejména na rozvojovou pomoc pro obyvatele Somálska a na financování pobytu mírových jednotek AU, za jejichž nasazení aktivně lobovaly.¹⁴³ Tato kalkulace se ale ukázala jako chybná, neboť TFG se stala díky etiopské podpoře extrémně nepopulární. Američané tak spolu s OSN a dalšími západními státy podporovali jednu stranu v brutální občanské válce, čímž se připravili o možnost vystupovat jako nestranný prostředník. Čelili navíc kritice, že tiše schvalují válečné zločiny, kterých se TFG společně s etiopskými silami dopouštěla. Tato politika tak ironicky hrála do karet radikálním islamistům, kteří díky boji proti vnějším nepřítelům sbírali politické body u válkou zbídačené populace. Americké zařazení skupiny al-Šabáb mezi teroristické organizace ji navíc učinilo ještě více atraktivní pro mezinárodní džihádisty.

Po odchodu etiopských jednotek a vytvoření koaliční vlády v čele s umírněným islamistou Šarifem Ahmedem nové Obamově administrativě nezbylo, než ji podpořit, jelikož k ní neexistovala jiná než radikálně islamistická alternativa. V létě 2009 se ministryně zahraničí Hillary Clintonová setkala s prezidentem Šarifem Ahmedem v Nairobi a přislíbila

---

¹⁴¹ Kenneth Menkhaus, „The Crisis in Somalia: Tragedy in Five Acts,” 377-378.

¹⁴² Kenneth Menkhaus a Karin von Hippel, „Republic of Blowback, U.S. in Somalia,” *The New York Times*, 4. září 2008, http://www.nytimes.com/2008/09/04/opinion/04iht-edvonhippel.1.15898127.html?_r=1.

¹⁴³ James Swan, „Foreign Affairs – Somalia,” *DISAM Journal of International Security Assistance Management* 29, č. 3 (2007): 78-83.

jeho vládě diplomatickou podporu a pokračování dodávek munice. V září poté americké námořnictvo v rámci cíleného útoku zabilo vysoce postaveného představitele východoafrické buňky al-Káidy, jímž byl Saleh Ali Saleh Nabhan.¹⁴⁴

Americká politika vůči Somálsku byla po 11. září výrazně ovlivněna bojem proti terorismu. Ukázalo se však, že krátkodobě orientované protiteroristické politiky mají negativní důsledky v dlouhodobém horizontu a podkopávají proces budování státu. Američané si svými kroky zneřádkovali somálské obyvatelstvo, zdiskreditovali ústřední vládu a přispěli k zvýšení popularity islamistů. Podpora vybraných politických aktérů přitom znemožňovala utvoření reprezentativní národní vlády.

6. Porovnání přístupů k řešení somálské otázky

Americká politika sleduje v Somálsku své národní zájmy. Jejím cílem je zabránění teroristům v působení na somálském území, ukončení humanitární krize a zakročení proti pirátům, přičemž ve Washingtonu stále panuje přesvědčení, že tyto úkoly by měla zajistit funkční ústřední vláda.

Obamova administrativa staví svou politiku vůči Somálsku na Džibutském mírovém procesu, který se snaží kooptovat do vlády co nejširší spektrum somálských aktérů a je podporován státy regionální organizace IGAD s výjimkou Eritrey, dále OSN, Evropskou unií a Arabskou ligu. USA proto stojí za TFG, podílí se na výcviku jejich ozbrojených sil v Ugandě a Džibutsku¹⁴⁵ a jsou největším přispěvatelem operace AMISOM. Zastávají totiž názor, že kolaps TFG by měl negativní vliv na budoucnost mírového procesu.¹⁴⁶

Jednotlivé americké *think-tanky*, nabízejí různá doporučení, jak dospět k naplnění amerických cílů v Somálsku. Jak ukáže tato kapitola, rozdíly v jejich přístupech do jisté míry souvisí s tím, jak velkou hrozbu připisují skupině al-Šabáb. Převážná většina z níže zkoumaných *think-tanků* se v podstatě shoduje v nutnosti podporovat lokální formy vlády namísto budování ústřední vlády a žádný z nich nepodporuje přímou americkou intervenci. Nejpropracovanější studii nabízí *Council on Foreign Relations (CFR)*, který detailně pokrývá široké spektrum otázek souvisejících s americkou politikou vůči Somálsku. Ostatní níže

---

¹⁴⁴ Bronwyn E. Bruton, „Somalia, A New Approach.“

¹⁴⁵ „U.S. Policy in Somalia,“ konference s náměstkem americké ministryně zahraničí pro africké záležitosti Johniem Carsonem a americkou velvyslankyní při Misi OSN v Římě Ertharin Cousinovou pořádaná americkým ministerstvem zahraničí, 12. března 2010, <http://www.state.gov/p/af/rls/rm/2010/138314.htm>.

¹⁴⁶ Johnnie Carson, „Developing a Coordinated and Sustainable U.S. Strategy Toward Somalia,“ (výpověď náměstka americké ministryně zahraničí pro africké záležitosti před subkomisí pro africké záležitosti amerického Senátu, 20. května 2009), <http://www.state.gov/p/af/rls/rm/2009/123729.htm>.

analyzované *think-tanky* se zpravidla zabývají pouze některými z těchto otázek a většinou ne v takovém rozsahu.

6.1 Pojetí al-Šabáb a základní rysy americké politiky vůči Somálsku

Zřejmě nejumírnější strategii předkládá již zmiňovaný CFR, který vychází z předpokladu, že všechny americké zásahy do vnitropolitických záležitostí Somálska měly v minulosti kontraproduktivní účinek a existence ústřední vlády jako takové má v Somálsku mnoho nepřátel. Z toho se odvíjí i názor CFR, že al-Šabáb není kohezní radikální islamistickou skupinou, nýbrž pouze účelovou koalici, která spojuje odpůrce ústřední vlády a rozšiřuje svou podporu díky využívání protiamerických či protietiopských sentimentů, přičemž ideologicky oddané je pouze úzké jádro této skupiny.¹⁴⁷ Autorka studie Bronwyn Brutonová¹⁴⁸ tvrdí, že účelová je též koalice stojící za TFG. Vládu totiž podporují ti, kteří mají ekonomický zájem na úspěchu některého z jejích členů. Rozdíl mezi oběma stranami konfliktu tedy podle autorky není ideologický. Rétorika vlády zaměřená na boj proti terorismu je totiž stejně jako deklarovaná spolupráce skupiny al-Šabáb s al-Káidou pouze politickou hrou s cílem získat finanční podporu ze Západu resp. z Blízkého východu. USA by podle autorky měly ve své politice rozlišovat mezi opravdu nebezpečnými teroristy z ideologického jádra al-Šabáb, proti nimž je možné provádět cílené a tajné protiteroristické operace, a zbytkem této koalice.

CFR proto přichází se strategií tzv. konstruktivní neangažovanosti, podle níž by USA spolu se zbytkem mezinárodní komunity upustily od procesu budování státu, přestaly by podporovat TFG a soustředily by se pouze na rozvojovou pomoc. Tento krok by připravil al-Šabáb o jeho dosavadní podporu a na povrch by tak mohly vyplout jeho vnitřní rozpory. Somálská politická scéna by se pak za takto změněných podmínek mohla opětovně přeskupit a úzké jádro nejradičálnějších islamistů a teroristů by tak zůstalo izolováno. K tomu by mohly Spojené státy přispět vyjmutím skupiny al-Šabáb ze seznamu teroristických organizací nebo alespoň vyjmutím konkrétních jedinců ze seznamu teroristů. Studie zmiňuje například Hassana Aweyse, jehož ambicím stát se opravdovým národním lídrem údajně stojí v cestě právě status teroristy, a jenž by mohl na oplátku se svým hnutím Hizbul Islam opustit řady al-

---

¹⁴⁷ Bronwyn E. Bruton, „Somalia, A New Approach.“

¹⁴⁸ Bronwyn E. Bruton, „Disengaging From Somalia,“ interview vedl Deborah Jerome, Council on Foreign Relations, 10. března 2010, http://www.cfr.org/publication/21619/disengaging_from_somalia.html?breadcrumb=%2Fregion%2F196%2Fso-malia.

Šabáb a zřící se uplatňování salafismu. Strategie neangažovanosti by poté byla završena změnou mandátu mírových sil AMISOM, které by nadále pouze poskytovaly humanitární pomoc. Americká protiteroristická politika by se poté měla místo na letecké útoky zaměřit spíše jen na monitorování situace, zamezení přísunu zbraní pro al-Šabáb do země a deradikalizaci obyvatel.¹⁴⁹

Pro úspěch této strategie by měl Washington dle CFR dále využít závislosti Etiopie na americké zahraniční pomoci a tlačit na její vládu, aby urovnala svůj pohraniční spor s Eritreou, která v rámci zástupné války s Etiopií podporuje radikální islamisty v Somálsku. Etiopie by měla být též odrazena od eventuální opětovné invaze v případě, že by se v důsledku ukončení podpory TFG al-Šabáb zmocnil Mogadiša. Invaze by totiž významně posílila jeho pozici. Pokud by USA nadto zaujaly více neutrální postoj ve sporu mezi Etiopií a Eritreou, mohly by si tím získat více důvěryhodnosti mezi somálskými islamisty.¹⁵⁰

S názorem, že většina amerických zásahů do somálských záležitostí měla kontraproduktivní účinek souhlasí i Kenneth Menkhaus¹⁵¹ publikující v rámci *think-tanku Center for American Progress*, který nabádá, aby humanitární pomoc byla neutrální a co nejvíce oddělná od politické a bezpečnostní agendy. Domnívá se dále, že případné ovládnutí celého Mogadiša skupinou al-Šabáb by nevedlo k dramatickému nárůstu její hrozby, neboť již nyní ovládá téměř celé jižní Somálsko.¹⁵²

Podobně též libertariánský *Cato Institute*, usilující o co nejmenší americkou angažovanost v oblasti, zastává názor, že americké politiky v Somálsku spíše podněcují teroristickou aktivitu, než aby jí zamezovaly, a varuje přitom před zaměřováním islamistických vzbouřenců s teroristy.¹⁵³

Konzervativní *Heritage Foundation* však pokládá al-Šabáb za vážnou hrozbu pro americkou národní bezpečnost. Podle Jamese Carafana¹⁵⁴ má tato organizace globální ambice, neboť se hlásí k bin Ládínově mezinárodní síti a v jejích řadách, včetně nejvyššího vedení,

---

¹⁴⁹ Bronwyn E. Bruton, „In the Quicksands of Somalia,“ *Foreign Affairs* 88, č. 6 (listopad/prosinec 2009): 79-94.

¹⁵⁰ Bronwyn E. Bruton, „U.S. Policy Shift Needed in the Horn of Africa,“ *Council on Foreign Relations*, 6. srpna 2009, http://www.cfr.org/publication/19982/us_policy_shift_needed_in_the_horn_of_africa.html?breadcrumb=%2Fregion%2F196%2Fsomalia.

¹⁵¹ Kenneth Menkhaus, „Somalia: A Country in Peril, a Policy Nightmare,“ *Center for American Progress*, září 2008, <http://www.americanprogress.org/issues/2008/09/pdf/somalia.pdf>.

¹⁵² Kenneth Menkhaus, „Somalia: Too Big a Problem to Fail?“ *Foreign Policy*, 6. srpna 2009, http://www.foreignpolicy.com/articles/2009/08/06/somalia_too_big_a_problem_to_fail?page=0,0&obref=obinsite.

¹⁵³ Benjamin H. Friedman, „Back to Somalia?“ *Cato Institute*, 31. března 2008, <http://www.cato-at-liberty.org/2008/03/31/back-to-somalia>.

¹⁵⁴ James Carafano, „Birthed in Blood, Somali Terror Group Goes Global,“ *Heritage Foundation*, 13. října 2009, <http://www.heritage.org/Research/Commentary/2009/10/Birthed-In-Blood-Somali-Terror-Group-Goes-Global>.

působí zahraniční bojovníci. Al-Šabáb navíc provozuje na ovládaném území výcvikové tábory, jejichž členové slibují věrnost bin Ládinovi. Spojené státy by proto podle autora měly v zemi provádět protiteroristické operace a nepřetržitou zpravodajskou činnost.

Nejradikálnější postoj zaujímá neokonzervativní *American Enterprise Institute*, který v porovnání s ostatními *think-tanky* připisuje organizaci al-Šabáb zřejmě největší míru nebezpečnosti. Podle Chrise Harnische¹⁵⁵ je tato skupina součástí globálního džihádu a kontrola jižního Somálska jí poskytuje zázemí pro přípravu teroristických útoků. Autor dále varuje, že al-Šabáb využívá zahraniční humanitární pomoci k posílení svých pozic, neboť její distributory nutí platit poplatky za to, že mohou v oblasti působit. OSN prý navíc často svěřuje distribuci osobám se sympatiemi pro al-Šabáb, které část dodávek prodávají a výtěžek poskytují této skupině na nákup zbraní. Díky schopnosti regulovat přicházející pomoc je pak al-Šabáb schopný vystupovat jako ochránce místních obyvatel. Harnisch proto nabádá, aby USA navzdory mezinárodním tlakům usilovaly o zastavení pomoci, která podle něj pouze posiluje al-Šabáb, jenž následně terorizuje místní populaci uplatňováním drakonické formy práva *šari'a* a vyhrožuje útoky na Spojené státy.

6.2 Jak stabilizovat Somálsko

Jednotlivé *think-tanky* se shodují v názoru, že pro odstranění příčin vedoucích ke vzniku terorismu, pirátství a ozbrojených střetů je třeba v dlouhodobém horizontu usilovat o stabilizaci situace v Somálsku ustavením jistých forem vládnutí.

Nejpodrobnější návod nabízí opět CFR, podle kterého by v rámci rozvojové pomoci mohly Spojené státy skrze USAID a ve spolupráci s Rozvojovým programem OSN (UNDP) pomáhat místním komunitám v organizaci lokálních rad klanových starců a duchovních vůdců zaměřených na místní rozvoj a otázky infrastruktury.¹⁵⁶ Podobně by mohly též podpořit lokální snahy o usmíření mezi klany vynucené praktickými otázkami jako je např. dohoda na přístupu k pitné vodě či pastvinám. Tímto apolitickým způsobem totiž vznikají zárodky budoucího vládnutí na lokální úrovni. Důkazem může být organický rozvoj místních správ a soudů *šari'a* ve druhé polovině 90. let. Nejrůznější vzniklé rady poté mohou postupně začít poskytovat některé veřejné služby. USA by se však měly vyvarovat snah o pevnější

---

¹⁵⁵ Chris Harnisch, „The Terror of al Shabaab,“ American Enterprise Institute, 23. února 2010, <http://www.aei.org/article/101697>.

¹⁵⁶ Obdobně je možné podpořit ženskou organizaci SAACID (v somálsčině „pomáhat“), která realizuje programy zaměřené na odzbrojení, reintegraci či sběr odpadu a využívá přitom model meziklanového komunitního dialogu.

institucionalizaci těchto tradičních forem vládnutí, která by mohla vést ke sporům o obsazení klíčových míst či ke zneužití moci. Zdejší vládnutí je totiž založeno na neustálém dialogu a institucionalizace by mohla oslabit zpětnou vazbu vůči populaci.¹⁵⁷

TFG by přitom měla být podle CFR reorganizována v radu vůdců v čele s technokratickým premiérem, přičemž by spíše než vládou jako takovou byla pouze nástrojem dialogu mezi jednotlivými klany a stranami, čímž by nikoho neohrožovala.¹⁵⁸

Také Menkhaus z *Center for American Progress* vidí řešení v budování vlád na těch nejnižších úrovních. Autor připomíná, že politickou legitimitu lze získat opravdovým vládnutím na lokální úrovni spočívajícím v úspěšném organizování každodenních potřeb, nikoli účastí na mírových konferencích a handrkováním se o místa ve vládě. USA by proto měly spolupracovat s těmi autoritami, které prokáží schopnost efektivně vládnout. Autor dále nabádá, aby podnikatelská třída byla namísto trestání za svou spolupráci s radikálními islamisty podporována v úsilí o hospodářskou obnovu, čímž by se mohlo docílit její pomoci při monitorování teroristických aktivit.¹⁵⁹

Menkhaus však zároveň v jedné ze svých studií doporučuje pro Somálsko tzv. zprostředkovaný stát (*mediated state*), který by kombinoval dosažené pokroky místního vládnutí s ustavením omezené ústřední vlády. Ta by vykonávala pouze funkce, které by dosud nebyly vykonávány místními autoritami, jež by tak mohly nadále zajišťovat pořádek a některé veřejné služby. Malá ústřední vláda, která by spíše zprostředkovávala vztahy mezi jednotlivými místními autoritami a státem, by nemusela být pokládána za hrozbu. Jak ovšem autor podotýká, jedná se spíše o přechodný koncept, který by v dlouhodobém horizontu případně mohl vést ke vzniku silnější vlády. Zprostředkovaný stát přitom přirovnává k předchůdcům moderních evropských států.¹⁶⁰

Obdobný přístup, spočívající v podpoře tradičních autorit na nižší úrovni v budování lokálních vlád korespondujících s klanovými strukturami a omezení kompetencí ústřední vlády, doporučuje také *Carnegie Council*, podle kterého by taková vláda měla pouze provozovat společnou měnu, řešit spory mezi klany a sloužit jako platforma pro jednání zástupců jednotlivých klanů o zahraniční politice a budování národní infrastruktury.¹⁶¹

---

¹⁵⁷ Bronwyn E. Bruton, „Somalia, A New Approach.“

¹⁵⁸ Ibid.

¹⁵⁹ Kenneth Menkhaus, *Somalia, State Collapse and the Threat of Terrorism*, 83-84.

¹⁶⁰ Kenneth Menkhaus, „Governance Without Government in Somalia, Spoilers, State Building, and the Politics of Coping,“ 103-104.

¹⁶¹ Seth Kaplan, „Discard the Top-Down Strategy in Somalia,“ *Carnegie Council*, 18. února 2009, <http://www.policyinnovations.org/ideas/commentary/data/000111>.

Rovněž konzervativní *Heritage Foundation* přiznává, že v Somálsku v současné době není možné sestavit fungující ústřední vládu, která by překlenula vnitropolitické spory. Brett Schaefer¹⁶² proto doporučuje vyměnit podporu TFG, která není schopna vládnout a nemá podporu obyvatel, za podporu autorit na lokální či regionální úrovni. Mezinárodní komunita by je měla při splnění vytyčených kritérií v oblasti vládnutí odměnit za dosažený pokrok finanční pomocí a faktickým uznáním, obdobně jako tak činí v případě vlád jiných států. Takové regiony by poté mohly sloužit jako příklad pro ostatní. Pokud jde o Somaliland, zde Schaefer doporučuje plné uznání jakožto nezávislého státu. Nevylučuje však, že by se jednotlivé suverénní regiony mohly v budoucnu spojit v jakousi konfederaci států po vzoru Spojených arabských emirátů.

Odlišně se na otázku vlády dívá David Axe¹⁶³ z *Cato Institute*, který vkládá značné naděje do současné TFG, neboť se domnívá, že má díky svému umírněně islámskému charakteru ve srovnání s předchozími vládami zatím nejlepší vyhlídky. Autor dále zastává názor, že USA by se v Somálsku neměly angažovat přímo, nýbrž skrze takové státy regionu, které jsou pro Somálce přijatelné. Za příklad přitom klade misi AMISOM.

Podle Chrise Harnische¹⁶⁴ z *American Enterprise Institute* je pro osud Somálska klíčová ústřední vláda, která by zajistila pořádek, poskytovala veřejné služby a eliminovala hrozbu organizace al-Šabáb. Harnisch proto vkládá naději do připravované ozbrojené konfrontace, ve které se bezpečnostní síly TFG s podporou ASWJ mají pokusit vytlačit al-Šabáb z Mogadiša.¹⁶⁵ Autor uvádí, že by USA mohly vládním silám poskytnout zpravodajskou podporu. Pokud by TFG uspěla a ovládla Mogadišo, měla by podle něj prostor k vládnutí a současně by si získala výchozí pozici pro další operace proti al-Šabáb v jižním Somálsku. Ve městě by poté mohla nastat hospodářská stabilizace a humanitární organizace by byly schopny distribuovat pomoc. V případě porážky sil TFG by ale podle Harnische hrozilo, že al-Šabáb vyhlásí v celé jižní části země Islámský somálský stát, neboť na doposud ovládaném území již ustavil Islámské provincie.

---

¹⁶² Brett Schaefer, „Piracy: A Symptom of Somalia's Deeper Problems,“ *Heritage Foundation*, 17. dubna 2009, <http://www.heritage.org/Research/Reports/2009/04/Piracy-A-Symptom-of-Somalias-Deeper-Problems>.

¹⁶³ David Axe, „Somalia, Redux: A More Hands-Off Approach.”

¹⁶⁴ Chris Harnisch, „Operation Briefer: The Upcoming Battle for Mogadishu,“ *American Enterprise Institute*, 1. dubna 2010, <http://www.criticalthreats.org/somalia/operation-briefer-upcoming-battle-mogadishu-april-1-2010>.

¹⁶⁵ Viz Příloha č. 2: Vztahy mezi klíčovými vnitřními a vnějšími aktéry v Somálsku v roce 2009.

6.3 Jak eliminovat pirátství

Co se týče pirátství, přední americké *think-tanky* se shodují, že je třeba zaměřit se na jeho širší příčiny a podpořit celkový rozvoj země a ustavení jistých forem vlády. Nabízejí však navíc konkrétní specifická opatření.

CFR ve své studii navrhuje postihnout prvotní příčiny pirátství a iniciovat rezoluci RB OSN, která by nařídila ochranu somálských vod před ilegálními vpády, a současně spolupracovat s obchodní komunitou regionu Puntland, která je zřejmě jedinou složkou společnosti schopnou vypořádat se s piráty. USA by mohly například přijít s programem, který by vázal rozvojové stimuly na pokrok v protipirátském úsilí.¹⁶⁶

Cato Institute obdobně doporučuje současné Obamově administrativě, aby odsoudila ilegální rybaření v somálských vodách ze strany jiných států, a zároveň navrhuje vytvoření somálské rybářské registrační agentury.¹⁶⁷

O něco razantnější přístup zaujímá Schaefer¹⁶⁸ z *Heritage Foundation*, který nabádá, aby Spojené státy vyvinuly tlak na příslušné místní autority tím, že uskuteční námořní blokádu těch přístavů, které poskytují útočiště pirátům, a budou provádět inspekci lodí z nich vyplouvajících. Zrušení těchto akcí by přitom bylo vázáno na spolupráci v protipirátských opatřeních.

---

¹⁶⁶ Bronwyn E. Bruton, „Somalia, A New Approach.“

¹⁶⁷ David Axe, „Somalia, Redux: A More Hands-Off Approach.“

¹⁶⁸ Brett Schaefer, „Piracy: A Symptom of Somalia's Deeper Problems.“

7. Závěr

Americká politika vůči zhrouteným, ale též slabým státům, spočívající v nejrůznějších programech zaměřených na rozvoj a podporu demokracie a ve vizi humanitárních intervencí, byla na začátku 90. let ovlivněna názorem, že čím širší bude komunita demokratických států, tím bude mezinárodní prostředí pro Spojené státy příznivější, a obavou z možné globalizace lokálních hrozeb přítomných v těchto státech. Ovšem vzhledem k tomu, že zhroutené státy nebyly pokládány za bezprostřední ohrožení americké národní bezpečnosti, byla politika vůči nim zprvu motivována do značné míry též humanistickými ideály. Po somálském fiasku se však postoj Washingtonu značně změnil a USA se již napříště zdráhaly nasadit vlastní vojenské jednotky do ryze humanitárních intervencí, které nebyly v národním zájmu či zájmu spojenců. Namísto toho zahájily programy zaměřené na výcvik mírových jednotek zemí třetího světa, které měly být nasazovány do mírových operací namísto těch amerických.

Změnu přinesly až útoky z 11. září, po kterých začaly být zhroutené státy vnímány jako možná útočiště teroristů, a tím pádem byly pokládány za významnou hrozbu pro národní bezpečnost. USA proto zefektivnily institucionální organizaci rozvojové pomoci a její distribuci přizpůsobily potřebám národních zájmů. Navíc však zavedly mnoho nových prvků soustředících se na stabilizaci zhroutených států (např. civilní sbory), ale také protiteroristickou politiku vojenského charakteru spočívající ve výcviku vojenských sil či jiných bezpečnostních složek partnerských států pro urovnávání konfliktů a boj s teroristy na jejich územích. Obamova administrativa pak navíc začala klást větší důraz na civilní aspekty stabilizačních operací.

Pokud se podíváme blíže na přístup k Somálsku, můžeme vidět obdobný vývoj. Po období neangažovanosti v druhé polovině 90. let se Spojené státy začaly o zemi zajímat opět po 11. září. Zaměřily se zde však zejména na protiteroristické politiky. Na rozdíl od Afghánistánu se ale v případě Somálska nerozhodly pro přímou intervenci, což bylo zřejmě způsobeno jednak rozptýlením podezření o významné přítomnosti al-Káidy v této zemi, a jednak velmi negativní zkušeností z předchozí intervence. Namísto toho ovšem USA podporovaly různé somálské aktéry, od kterých očekávaly, že by mohly pomoci eliminovat radikální islamisty. Tato politika však spolu s leteckými útoky na osoby podezřelé z terorismu a podporou TFG Američany spíše zdiskreditovala v očích místní populace.

Pro určení nejvhodnějšího amerického přístupu k Somálsku je třeba v budoucnosti vycházet z následujících předpokladů. Jak ukazuje tato práce, samotná existence jakékoli ústřední vlády má v Somálsku mnoho odpůrců. Obyvatelé s ní mají pouze silně negativní

zkušenost a samotný proces jejího vytváření spíše stupňuje napětí a rozdmýchává boj o moc, který jednotlivé politické frakce a klany pokládají za hru s nulovým součtem, čímž se navíc odsává energie z nadějných procesů na lokální úrovni. Somálci nadto historicky jakoukoli vyšší institucionalizovanou autoritu odmítali, neboť v duchu pastýřské demokracie byli zvyklí o důležitých otázkách veřejně diskutovat a autorita tradičních vůdců se odvíjela pouze od toho, jak dobře reprezentovali zájmy komunity. Dalším důležitým východiskem je dosavadní zkušenost, že americká podpora ústřední vládu spíše diskredituje, zčásti však v důsledku spolupráce s Etiopií. Typickým příkladem je současná koaliční vláda sdružující členy bývalé TFG a umírněné části bývalé Rady islámských soudů, která navzdory šíři politického spektra, jež zahrnuje, není schopná ovládat více než pár městských čtvrtí v Mogadišu.

Vzhledem k tomu, že snahy Spojených států o stabilizaci situace v Somálsku skrze vybudování funkční ústřední vlády jsou pouze prostředkem k naplnění jejich skutečných cílů v této zemi – tj. eliminace teroristické hrozby, potlačení pirátství a zlepšení humanitární situace, pak je třeba hledat jiný nástroj, pokud se ukazuje, že ten zvolený nefunguje nebo že je dokonce kontraproduktivní. I kdyby se současné TFG podařilo vytlačit síly al-Šabáb z Mogadiša, zůstane tato radikálně islamistická skupina přítomna ve zbytku jižního Somálska a její podpora se v důsledku tohoto střetu a přetrvávající existence TFG může naopak ještě zvýšit. Washington by tudíž měl, v souladu s většinovým názorem mezi americkými *think-tanky*, ustoupit od podpory ústřední vlády a dosáhnout stabilizace země spíše skrze podporu nejrůznějších forem vlád na nižších úrovních. Inspiraci v tomto směru nabízí historie, která dokazuje, že Somálsko zpravidla zažívalo období stability, když svou moc uplatňovaly tradiční autority na těch nejnižších úrovních. Mimo pre-koloniální období tato situace nastala v některých částech země ve druhé polovině 90. let a ve větší míře v roce 2006, kdy se sjednotily do té doby decentralizované soudy *šarí'a*.

USA by proto mohly zvolit nový, více apolitický přístup, kdy by skrze tradiční vůdce, kteří projeví schopnost odpovědně vládnout, poskytovaly rozvojovou pomoc, která by jednak posílila pozici těchto autorit (oslabenou již od období kolonizace), a jednak by přispěla k všeobecnému zlepšení humanitární situace, což by mohlo vést k deradikalizaci populace. V tomto směru by Spojené státy mohly dále podporovat umírněné duchovní autority ve vzdělávání obyvatel, aby tak ve „válce idejí“ čelily učení radikálního salafismu či wahhábismu.

Zmíněná změna přístupu má navíc ještě jednu přidanou hodnotu. Pokud USA, ale též Etiopie a zbytek mezinárodního společenství, přestanou podporovat TFG, dá se očekávat, že zmizí tmel, jenž drží skupinu al-Šabáb pohromadě a umožňuje jí kontrolovat většinu jižního

Somálska, neboť v takové chvíli by se skupina stala pro mnoho aktérů nebezpečnou autoritou. Skutečnost, že žádná politická síla není schopna překlenout vnitropolitické spory a utvořit národní vládu hraje totiž také proti současné skupině al-Šabáb, která získala svou podporu díky vedení boje proti vnějšímu nepříteli v období etiopské okupace. Jak tato práce již zmínila, většina Somálců se hlásí k umírněnému sufismu, a proto se dá stěží předpokládat, že organizace al-Šabáb může být jednotná a v celé své šíři radikálně islamistická. V dlouhodobém horizontu by se tak musela potýkat s odporem populace, která je navíc nepřátelská vůči cizím vlivům i bojovníkům.

Spojené státy by se proto neměly obávat případného krátkodobého ovládnutí jižního Somálska skupinou al-Šabáb v důsledku zastavení podpory TFG, neboť se zdá nepravděpodobné, že by vláda této skupiny byla dlouhodobě životaschopná. Takový obrat v americké politice má však svá vnitropolitická úskalí, jelikož Obamova administrativa by se tímto pravděpodobně vystavila nařčení ze strany konzervativních politiků, že nezastává vůči teroristům dostatečně tvrdý přístup a že dovolila, aby se Somálsko dostalo pod vliv al-Káidy, přestože by tento krok mohl vliv radikálních islamistů paradoxně oslabit.

Spojené státy však mohou současně provádět tajné protiteroristické operace proti jednotlivým příslušníkům tvrdého jádra al-Šabáb, kteří jsou podezřelí z podpory mezinárodního terorismu. Takové operace by ovšem měly být maximálně cílené, aby nezpůsobily civilní ztráty, což by mohlo vést k eskalaci situace a nárůstu podpory radikálů. K úspěchu protiteroristických misí však bude vyžadována velmi kvalitní zpravodajská činnost ze strany Spojeného taktického uskupení Africký roh (CJTF-HOA), které by přitom nemělo spoléhat na etiopské tajné služby.

Co se týče problému pirátství, pokud by se Spojeným státům podařilo prosadit ochranu somálských vod, někteří piráti by ztratili původní motiv pro svou činnost. Současně by ale zbylo mnoho takových, kteří si již na luxus pramenící z pirátství zvykli, a nechtěli by se ho vzdát. USA by tudíž měly spolupracovat s mezinárodním společenstvím a zaměřit se na místní somálské autority a uplatňovat vůči nim jakousi kombinaci „cukru a biče,“ kdy by je pomocí odměn motivovaly k zakročení proti pirátům, přičemž trestem za odmítnutí by byla blokáda přístavů. V dlouhodobé perspektivě se však pochopitelně jeví jako klíčový celkový hospodářský rozvoj, díky kterému by jednotlivci neměli potřebu vydělávat si na živobytí pirátstvím. Pokrok v této oblasti je tak vázán na úspěch výše zmíněné strategie přístupu k Somálsku.

Summary

As the initial chapter has shown, failed states are characterized by the inability of their governments to maintain basic security and order within their territory and to provide the population with basic services and the rule of law. As a result, humanitarian crisis might occur, instability can spill over to neighboring countries, and terrorist or criminal groups might find safe havens in such states.

The second part describes that, during the 1990s, the Clinton administration identified failed states as prominent threat to international security and thus decided to implement appropriate development programs to prevent states from failing. However, its approach was determined primarily by humanitarian motives since these states had not yet represented imminent threat to the U.S. With respect to humanitarian interventions, after the failure in Somalia, Washington became less willing to commit U.S. troops for such missions unless a vital national interest was at stake. Instead, the U.S. started to train peace-keepers from Third World countries to be deployed in response to humanitarian crises. Since the 9/11, the U.S. policy toward failed states has been determined by security concerns as these countries were seen as possible safe havens for terrorists. The Bush administration reformed the framework for foreign aid so that it could be distributed in accordance with U.S. strategic interests, and has further developed various counter-terrorism policies and post-conflict stabilization programs. The Obama administration continues to implement most of these innovations and puts further emphasis on civilian aspects.

The third part has found out that, as a consequence of the Barre's rule, the state as an institution has become considerably unpopular among the Somali people, and various mutually hostile factions perceive the struggle for the control of central government as a zero-sum game. Although such central government (TFG) has been established, it turned out as unable to govern. Unlike on the national level, there is a record of several successful attempts at traditional governance on local levels, particularly in the second half of the 1990s and in 2006. In addition, Ethiopian occupation and subsequent U.S. support for the TFG provoked a backlash and enabled the radical Islamist group al-Shabab with ties to al-Qaeda to capitalize on anti-Ethiopian and anti-American sentiments and to exert its control over the vast majority of southern Somalia, hence becoming a threat for the U.S.

As the fourth part describes, the United States became engaged in Somalia first in the early 1990s in response to human suffering caused by the civil war. However, what had been supposed a purely humanitarian intervention under President George H. W. Bush turned into a

nation-building exercise under his successor Bill Clinton and resulted in a disaster. As a consequence of U.S. military deaths, the U.S. disengaged from Somalia for the rest of the 1990s. The second U.S. engagement in the Horn of Africa started after 9/11 when Somalia was perceived as a country providing safe haven to terrorist. However, U.S. backing of warlords opposing radical Islamists as well as Washington's effort to stabilize the country through the support of the TFG appear to be counterproductive, as they spurred the rise of al-Shabab.

Taking into account the Somali history, the recent experience with the U.S. policy in Somalia, and the recommendations of most of the notable American think-tanks, this thesis concludes that the best way for the United States to accomplish its goals in Somalia is to abandon the strategy of building a viable central government, and instead assist traditional authorities at local level who profess interest in responsible governance, and provide them with development aid. This approach could help in stabilizing the country and, at the same time, would remove the glue holding various factions of al-Shabab together as the common enemy in the form of externally backed TFG would disappear. In addition, this approach does not prevent the U.S. from undertaking covert discriminate attacks on individual terrorist suspects or from employing concrete anti-piracy measures.

Seznam použité literatury

Prameny

Dokumenty

„Breaking the Cycle of Despair: President Clinton's Initiative on the Horn of Africa.“ The U.S. Agency for International Development, listopad 1994.
<http://www.usaid.gov/regions/afr/ghai/cycle/toc.html> (cit. 8. března 2010).

„Clinton Administration Policy on Reforming Multilateral Peace Operations (PDD-25).“ Bureau of International Organizational Affairs, U.S. Department of State, únor 1996.
<http://www.fas.org/irp/offdocs/pdd25.htm> (cit. 8. března 2010).

„The National Security Strategy of the United States.“ The White House, srpen 1991.
<http://www.fas.org/man/docs/918015-nss.htm> (cit. 8. března 2010).

„A National Security Strategy of Engagement and Enlargement.“ The White House, únor 1996. <http://www.fas.org/spp/military/docops/national/1996stra.htm> (cit. 8. března 2010).

„A National Security Strategy for a New Century.“ The White House, květen 1997.
<http://www.fas.org/man/docs/strategy97.htm> (cit. 8. března 2010).

„A National Security Strategy for a New Century.“ The White House, říjen 1998.
<http://www.fas.org/man/docs/nssr-98.pdf> (cit. 8. března 2010).

„The National Security Strategy of the United States of America.“ The White House, září 2002. <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nss/2002/nss.pdf> (cit. 8. března 2010).

„The National Security Strategy of the United States of America.“ The White House, březen 2006. <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nss/2006/nss2006.pdf> (cit. 8. března 2010).

„President Obama's FY 2010 International Affairs Budget Proposal.“ U.S. Department of State, 8. května 2009. <http://www.america.gov/st/texttrans-english/2009/May/20090508161858eaifas0.2722742.html> (cit. 10. března 2010).

„Principles for Good International Engagement in Fragile States.“ OECD, The Development Assistance Committee, 2007.
http://www.oecd.org/document/48/0,3343,en_2649_33693550_35233262_1_1_1_1,00.html (cit. 2. března 2010).

„Resolution 794 (1992).“ United Nations Security Council, 3. prosince 1992. <http://ods-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N92/772/11/PDF/N9277211.pdf?OpenElement> (cit. 20. dubna 2010).

„Strengthening Our Common Security by Investing in Our Common Humanity.“ Informace kampaně za zvolení B. Obamy prezidentem „Obama for America.“
http://www.cgdev.org/doc/blog/obama_strengthen_security.pdf (cit. 8. března 2010).

Debaty, interview, konference

Carson, Johnnie. „Developing a Coordinated and Sustainable U.S. Strategy Toward Somalia.“ Výpověď náměstka americké ministryně zahraničí pro africké záležitosti před subkomisí pro africké záležitosti amerického senátu, 20. dubna 2009.
<http://www.state.gov/p/af/rls/rm/2009/123729.htm> (cit. 28. dubna 2010).

„October 11, 2000 Debate Transcript, The Second Gore-Bush Presidential Debate.“ Commission on Presidential Debates. <http://www.debates.org/index.php?page=october-11-2000-debate-transcript> (cit. 8. března 2010).

„U.S. Policy in Somalia.“ Konference s náměstkem americké ministryně zahraničí pro africké záležitosti Johnniem Carsonem a americkou velvyslankyní při Misi OSN v Římě Ertharin Cousinovou pořádaná americkým ministerstvem zahraničí, 12. března 2010.
<http://www.state.gov/p/af/rls/rm/2010/138314.htm> (cit. 28. dubna 2010).

Odborná literatura

Monografie

Clapham, Christopher. *Africa and the International System, the Politics of State Survival*. Cambridge: Cambridge University Press, 1996.

Doyle, Michael W. a Nicholas Sambanis. *Making War and Building Peace: United Nations Peace Operations*. Princeton, N.J.: Princeton University Press, 2006.

Hook, Steven W. *U.S. Foreign Policy: The Paradox of World Power*. Washington D.C.: CQ Press, 2005.

Jervis, Robert. *American Foreign Policy in a New Era*. New York, NY: Routledge, 2005.

Lewis, Ioan M. *Understanding Somalia and Somaliland, Culture, History, Society*. London: Hurst & Company, 2008.

Lyons, Terrence a Ahmed I. Samatar. *Somalia, State Collapse, Multilateral Intervention, and Strategies for Political Reconstruction*. Washington, D.C.: Brookings Institution, 1995.

Menkhaus, Kenneth. *Somalia, State Collapse and the Threat of Terrorism*. Oxford: Oxford University Press, 2004.

Ohls, Gary J. *Somalia... From the Sea*. Newport, RI: Naval War College Press, 2009.

Press, Robert M. *The New Africa, Dispatches from a Changing Continent*. Gainesville: University Press of Florida, 1999.

Stewart, Richard Winship. *The United States Army in Somalia, 1992-1994*. Washington, D.C.: U.S. Army Center of Military History, 2003.

Thomson, Alex. *An Introduction to African Politics*. London: Routledge, 2000.

Woodward, Peter. *U.S. Foreign Policy and the Horn of Africa*. Aldershot: Ashgate Publishing Limited, 2006.

Sborníky

Hehir, Aidan. „The Myth of the Failed State and the War on Terror.“ In *Statebuilding and Intervention, Policies, Practices and Paradigms*, ed. David Chandler, 72-98. Abingdon: Routledge, 2009.

Höhne, Markus V. „From Pastoral to State Politics: Traditional Authorities in Northern Somalia.“ In *State Recognition and the Democratization of Sub-Saharan Africa, A New Dawn for Traditional Authorities*, eds. Lars Buur a Helene Maria Kyed, 155-182. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2007.

Leftwich, Adrian. „Theorizing the State.“ In *Politics in the Developing World. 2nd ed.*, eds. Peter Burnell a Vicky Randall, 211-228. Oxford: Oxford University Press, 2008.

Menkhaus, Kenneth. „Somalia and Somaliland: Terrorism, Political Islam, and State Collapse.“ In *Battling Terrorism in the Horn of Africa*, ed. Robert I. Rotberg, 23-47. Washington, D.C.: Brookings Institution Press, 2005.

Norton, Richard J. „Somalia II.“ In *Case Studies in Policy Making & Implementation, 6th Edition*, ed. David A. William, 167-181. Newport, RI: Naval War College, 2002.

Robinson, Neil. „State-building and International Politics: The Emergence of a New Problem and Agenda.“ In *State-building, Theory and Practice*, eds. Neil Robinson a Aidan Hehir, 1-28. London: Routledge 2007.

Zartman, I. William. „Introduction: Posing the Problem of State Collapse.“ In *Collapsed States, the Disintegration and Restoration of Legitimate Authority*, ed. I. William Zartman, 1-11. Boulder, CO: Lynne Rienner, 1995.

Tištěná periodika

Ahmed, Ismail I. a Reginald Herbold Green. „The Heritage of War and State Collapse in Somalia and Somaliland: Local-Level Effects, External Interventions and Reconstruction.“ *Third World Quarterly* 20, č. 1, (únor, 1999): 113-127.

Anderson, Jon Lee. „The Most Failed State, Letter from Mogadishu.“ *The New Yorker*, 14. října 2009, 64-75.

Bolton, John R. „Wrong Turn in Somalia.“ *Foreign Affairs* 73, č. 1 (leden/únor 1994): 56-66.

Bruton, Bronwyn E. „In the Quicksands of Somalia.“ *Foreign Affairs* 88, č. 6 (listopad/prosinec 2009): 79-94.

Eizenstat, Stuart, John Edward Porter a Jeremy Weinstein. „Rebuilding Weak States.“ *Foreign Affairs* 84, č. 1 (leden/únor 2005): 134-146.

Hermin, Jonathan. „Television News and American Intervention in Somalia: The Myth of a Media-Driven Foreign Policy.“ *Political Science Quarterly* 112, č. 3 (podzim 1997): 385-403.

LaFeber, Walter. „The Rise and Fall of Colin Powell and the Powell Doctrine.“ *Political Science Quarterly* 124, č. 1 (jaro 2009): 71-93.

McConnell, Tristan. „In Mogadishu African Union Soldiers Are Attempting to Keep the Peace.“ *The Times*, 2. února 2010, <http://www.timesonline.co.uk/tol/news/world/africa/article7011605.ece> (cit. 20. března 2010).

Menkhaus, Kenneth. „Governance Without Government in Somalia, Spoilers, State Building, and the Politics of Coping.“ *International Security* 31, č. 3 (zima 2006/07): 74-106.

Menkhaus, Kenneth. „The Crisis in Somalia: Tragedy in Five Acts.“ *African Affairs* 106, č. 204 (2007): 357-390.

Menkhaus, Kenneth. „Somalia: Too Big a Problem to Fail?“ *Foreign Policy*, 6. srpna 2009, http://www.foreignpolicy.com/articles/2009/08/06/somalia_too_big_a_problem_to_fail?page=0,0&obref=obinsite (cit. 30. dubna 2010).

Menkhaus, Kenneth a Hippel, Karin von. „Republic of Blowback, U.S. in Somalia.“ *The New York Times*, 4. září 2008. http://www.nytimes.com/2008/09/04/opinion/04iht-edvonhippel.1.15898127.html?_r=1 (cit. 28. dubna 2010).

Menkhaus, Kenneth a Prendergast, John. „The Stateless State.“ *Africa Report* 40, č. 3 (květen/červen 1995): 22-25.

Samatar, Abdi Ismail. „Leadership and Ethnicity in the Making of African State Models: Botswana versus Somalia.“ *Third World Quarterly* 18, č. 4 (září 1997): 687-707.

Shillinger, Kurt. „Recognizing Somaliland: Forward Step in Countering Terrorism?“ *RUSI Journal* 150, č. 2 (2005): 46-51.

Shinn, David H. „Fighting Terrorism in East Africa and the Horn.“ *Foreign Service Journal* 81, č. 9 (září 2004): 36-42.

Swan, James. „Foreign Affairs – Somalia.“ *DISAM Journal of International Security Assistance Management* 29, č. 3 (2007): 78-83.

Western, Jon. „Sources of Humanitarian Intervention: Beliefs, Information, and Advocacy in the U.S. Decisions on Somalia and Bosnia.“ *International Security* 26, č. 4 (jaro 2002): 112-142.

Internetová periodika

Piombo, Jessica R. „Terrorism and U.S. Counter-Terrorism Programs in Africa: An Overview.“ *Strategic Insights* 6, č. 1 (leden 2007), <http://www.nps.edu/Academics/centers/ccc/publications/OnlineJournal/2007/Jan/piomboJan07.html> (cit. 15. dubna 2010).

Internetové zdroje

Studie think-tanků

Axe, David. „Somalia, Redux: A More Hands-Off Approach.“ Policy Analysis no. 649. Cato Institute, 12. října 2009. <http://www.cato.org/pubs/pas/pa649.pdf> (cit. 10. dubna 2010).

Bruton, Bronwyn E. „Disengaging From Somalia.“ Interview vedl Deborah Jerome, Council on Foreign Relations, 10. března 2010. http://www.cfr.org/publication/21619/disengaging_from_somalia.html?breadcrumb=%2Fregion%2F196%2Fsomalia (cit. 10. dubna 2010).

Bruton, Bronwyn E. „Somalia, A New Approach.“ Council on Foreign Relations, březen 2010. http://www.cfr.org/content/publications/attachments/Somalia_CSR52.pdf (cit. 10. dubna 2010).

Bruton, Bronwyn E. „U.S. Policy Shift Needed in the Horn of Africa.“ Council on Foreign Relations, 6. srpna 2009. http://www.cfr.org/publication/19982/us_policy_shift_needed_in_the_horn_of_africa.html?breadcrumb=%2Fregion%2F196%2Fsomalia (cit. 10. dubna 2010).

Carafano, James. „Birthed in Blood, Somali Terror Group Goes Global.“ Heritage Foundation, 13. října 2009. <http://www.heritage.org/Research/Commentary/2009/10/Birthed-In-Blood-Somali-Terror-Group-Goes-Global> (cit. 10. dubna 2010).

Friedman, Benjamin H. „Back to Somalia?“ Cato Institute, 31. března 2008. <http://www.cato-at-liberty.org/2008/03/31/back-to-somalia> (cit. 10. dubna 2010).

Harnisch, Chris. „Operation Briefer: The Upcoming Battle for Mogadishu.“ American Enterprise Institute, 1. dubna 2010. <http://www.criticalthreats.org/somalia/operation-briefer-upcoming-battle-mogadishu-april-1-2010> (cit. 28. dubna 2010).

Harnisch, Chris. „The Terror of al Shabaab.“ American Enterprise Institute, 23. února 2010. <http://www.aei.org/article/101697> (cit. 10. dubna 2010).

Kaplan, Seth. „Discard the Top-Down Strategy in Somalia.“ Carnegie Council, 18. února 2009. <http://www.policyinnovations.org/ideas/commentary/data/000111> (cit. 10. dubna 2010).

Menkhous, Kenneth. „Somalia: A Country in Peril, a Policy Nightmare.“ Center for American Progress, září 2008. <http://www.americanprogress.org/issues/2008/09/pdf/somalia.pdf> (cit. 15. dubna 2010).

Prendergast, John. „Fifteen Years after Black Hawk Down: Somalia's Chance?“ Center for American Progress, duben 2008.

http://www.americanprogress.org/issues/2008/04/pdf/somalia_report.pdf (cit. 10. dubna 2010).

Schaefer, Brett. „Piracy: A Symptom of Somalia's Deeper Problems.“ Heritage Foundation, 17. dubna 2009. <http://www.heritage.org/Research/Reports/2009/04/Piracy-A-Symptom-of-Somalias-Deeper-Problems> (cit. 10. dubna 2010).

White, Jeremy Patrick. „Civil Affairs in Somalia.“ Center for Strategic and International Studies, 28. ledna 2009. http://csis.org/files/media/isis/pubs/090130_somalia_study.pdf (cit. 10. dubna 2010).

Zprávy amerických institucí

Dagne, Ted. „Africa and the War on Terrorism.“ CRS Report for Congress. Congressional Research Service, 17. ledna 2002. <http://fpc.state.gov/documents/organization/7959.pdf> (cit. 20. dubna 2010).

Epstein, Susan B., Kennon H. Nakamura a Marian Leonardo Lawson. „State, Foreign Operations, and Related Programs: FY2010 Budget and Appropriations.“ CRS Report for Congress. Congressional Research Service, 29. prosince 2009. <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R40693.pdf> (cit. 8. března 2010).

Lawson, Marian Leonardo a Susan B. Epstein. „Foreign Aid Reform: Agency Coordination.“ CRS Report for Congress. Congressional Research Service, 7. srpna 2009. <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R40756.pdf> (cit. 10. března 2010).

Miko, Francis T. „Removing Terrorist Sanctuaries: The 9/11 Commission Recommendations and U.S. Policy.“ CRS Report for Congress. Congressional Research Service, 11. února 2005. <http://www.fas.org/sgp/crs/terror/RL32518.pdf> (cit. 2. května 2010).

Nakamura, Kennon H. a Susan B. Epstein. „Diplomacy for the 21st Century: Transformational Diplomacy.“ CRS Report for Congress. Congressional Research Service, 23. srpna 2007. <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL34141.pdf> (cit. 10. března 2010).

Serafino, Nina M. „The Global Peace Operations Initiative: Background and Issues for Congress.“ CRS Report for Congress. Congressional Research Service, 11. června 2009. <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL32773.pdf> (cit. 10. března 2010).

Tarnoff, Curt. „Millennium Challenge Corporation.“ Report for Congress. Congressional Research Service, 26. června 2009. <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL32427.pdf> (cit. 10. března 2010).

U.S. Government Accountability Office. „Forces That Will Shape America's Future: Themes from GAO's Strategic Plan, 2007-2012.“ 11. dubna 2007. <http://www.gao.gov/new.items/d07467sp.pdf> (cit. 1. března 2010).

U.S. Government Accountability Office. „U.N. Peacekeeping, Estimated U.S. Contributions, Fiscal Years 1996-2001.“ Report to Congressional Requesters, únor 2002.
<http://www.gao.gov/new.items/d02294.pdf> (cit. 10. března 2010).

Weinstein, Jeremy M., John Edward Porter a Stuart E. Eizenstat. „On the Brink: Weak States and US National Security.” U.S. Commission on Weak States and U.S. National Security, 6. srpna 2004. http://www.cgdev.org/doc/weakstates/Full_Report.pdf (cit. 6. března 2010).

Wyler, Liana Sun. „Weak and Failing States: Evolving Security Threats and U.S. Policy.“ CRS Report for Congress. Congressional Research Service, 28. srpna 2008.
<http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL34253.pdf> (cit. 1. března 2010).

Ostatní internetové zdroje

„The Failed States Index 2009.“ *Foreign Policy*.
http://www.foreignpolicy.com/articles/2009/06/22/2009_failed_states_index_interactive_map_and_rankings (cit. 28. února 2010).

Shinn, David H. „Somalia: U.S. Government Policy and Challenges.“ Studie prezentována při slyšení před subkomisí pro africké záležitosti amerického senátu, 11. července 2006.
<http://www.gwu.edu/~elliott/news/testimony/shinn8.cfm> (cit. 20. dubna 2010).

„United Nations Operation in Somalia I.“ United Nations,
<http://www.un.org/Depts/DPKO/Missions/unosomi.htm> (cit. 22. dubna 2010).

Seznam příloh

Příloha č. 1: Přehled důležitých somálských organizací a skupin (tabulka)

Příloha č. 2: Vztahy mezi klíčovými vnitřními a vnějšími aktéry v Somálsku v roce 2009
(graf)

Příloha č. 3: Mapa Somálska (mapa)

Přílohy

Příloha č. 1: Přehled důležitých somálských organizací a skupin

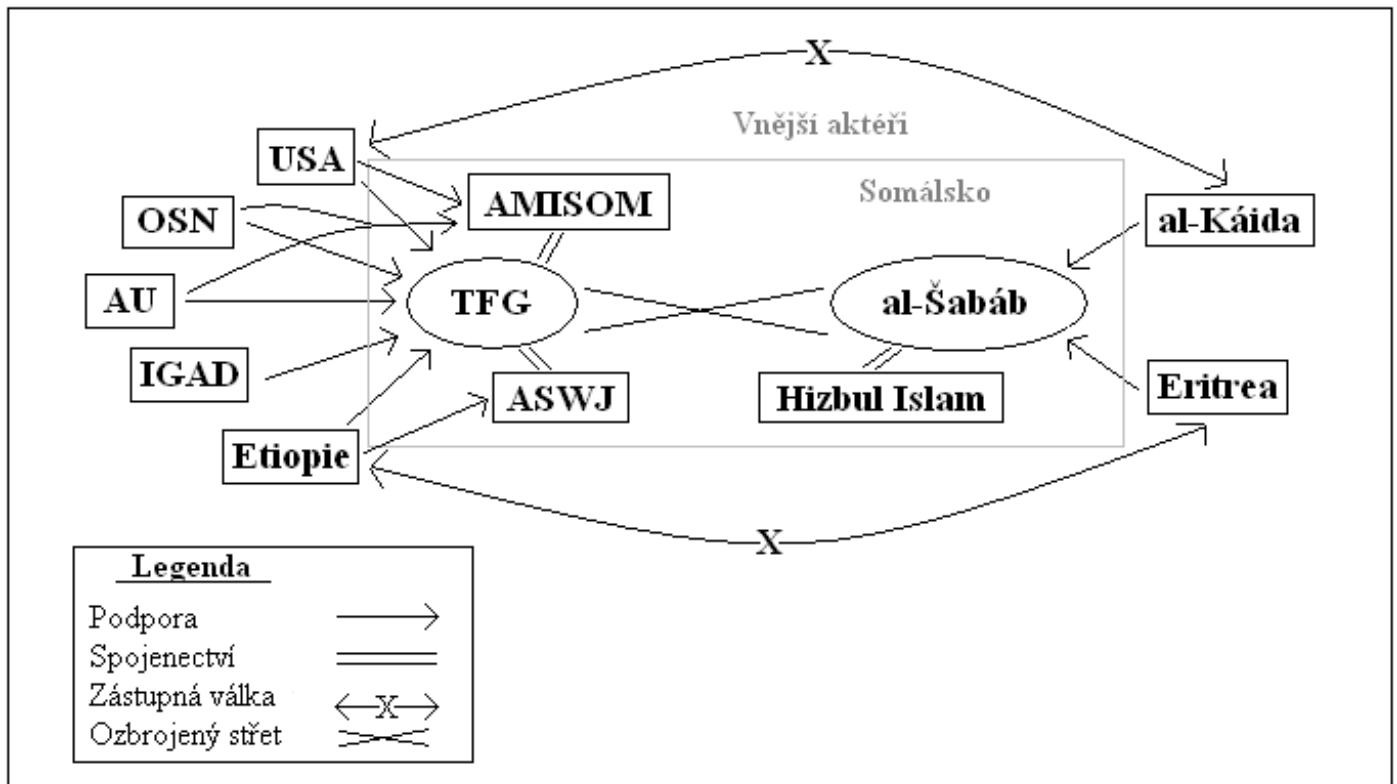
Název	Časové vymezení	Důležití představitelé	Cíl	Charakteristika, aktivity
Radikálně islamistické skupiny				
AlAI (<i>al-Ittihad al-Islami</i>)	především 90. léta	Hassan Dahir Aweys, Aden Hashi Ayro (†)	islamistická vláda v Somálsku, odtržení Somálci obývaného regionu Ogaden od Etiopie	teroristické útoky, únosy, později přechod ke strategii indoktrinace obyvatel (podpora islámských škol a sociálních programů)
Radikální křídlo Rady islámských soudů	2006	Hassan Dahir Aweys	islamistická vláda v Somálsku, džihád proti Etiopii	zavádění drakonických forem práva <i>šari'a</i> , podpora ogadenských rebelů
al-Šabáb	od 2006	Aden Hashi Ayro (†)	islamistická vláda v Somálsku, džihád proti nepřítelům islámu	vedení partyzánské války proti etiopským okupačním silám, ozbrojený odpor vůči TFG, útoky na zahraniční pracovníky humanitárních organizací a OSN, zavádění drakonických forem práva <i>šari'a</i> , poskytování útočiště zahraničním islamistickým teroristům
Hizbul Islam	od 2009	Hassan Dahir Aweys	islamistická vláda v Somálsku, ozbrojený odpor vůči TFG	spolupráce s al-Šabáb, zavádění drakonických forem práva <i>šari'a</i>
Umírněně islamistické skupiny				
Mogadišská skupina	od 2000 (aktivní zejm. do 2006)		unitární zřízení, silná ústřední vláda, protietiopská orientace	hlavní vliv v TNG, odpor vůči pozdější TFG, tvořena klany a podnikateli z Mogadiša včetně islamistů, podpora z arabského světa
Umírněné křídlo Rady islámských soudů	2006	Sheikh Sharif Ahmed	vytvoření jednotné vlády v jižním Somálsku na bázi soudů <i>šari'a</i>	faktické ustavení vlády, v jižním Somálsku, která nastolila pořádek
Protiislamistické síly				
Somálská rada pro usmíření a rehabilitaci	od 2001 (aktivní zejm. do 2004)	Abdullah Yusuf	federalistické zřízení, proetiopská a protiislamistická orientace	hlavní vliv v TFG, odpor vůči předchozí TNG, tvořena převážně klany mimo Mogadišo, podpora od Etiopie
Aliance pro obnovení míru a proti terorismu	2006		eliminace islamistů	aliance militaristů z Mogadišské skupiny proti islamistům z téže skupiny iniciovaná a podporovaná Spojenými státy (poražena)
ASWJ (<i>al-Sunna wa'al Jamaa</i>)	od 1991 (od 2009 politický aktér)		čelit nesomálským směrům salafismu a wahhábismu, od roku 2009 snaha o zamezení uplatňování drakonických forem práva <i>šari'a</i>	původně zastřešující organizace pro vyznavatele sufismu, od roku 2009 ozbrojený odpor vůči skupinám al-Šabáb a Hizbul Islam

Využité zdroje: Bruton, Bronwyn E. „Somalia, A New Approach.“ Council on Foreign Relations, březen 2010.

http://www.cfr.org/content/publications/attachments/Somalia_CSR52.pdf (cit. 2. května 2010); Menkhaus, Kenneth. „The Crisis in Somalia: Tragedy in Five Acts.“ African Affairs 106, č. 204 (2007): 357–390; Menkhaus, Kenneth. „Somalia and Somaliland: Terrorism, Political Islam, and State Collapse.“ In *Battling Terrorism in the Horn of Africa*, ed. Robert I. Rotberg, 23-47. Washington, D.C.: Brookings Institution Press, 2005.

Tabulka vytvořena autorem pro účely práce.

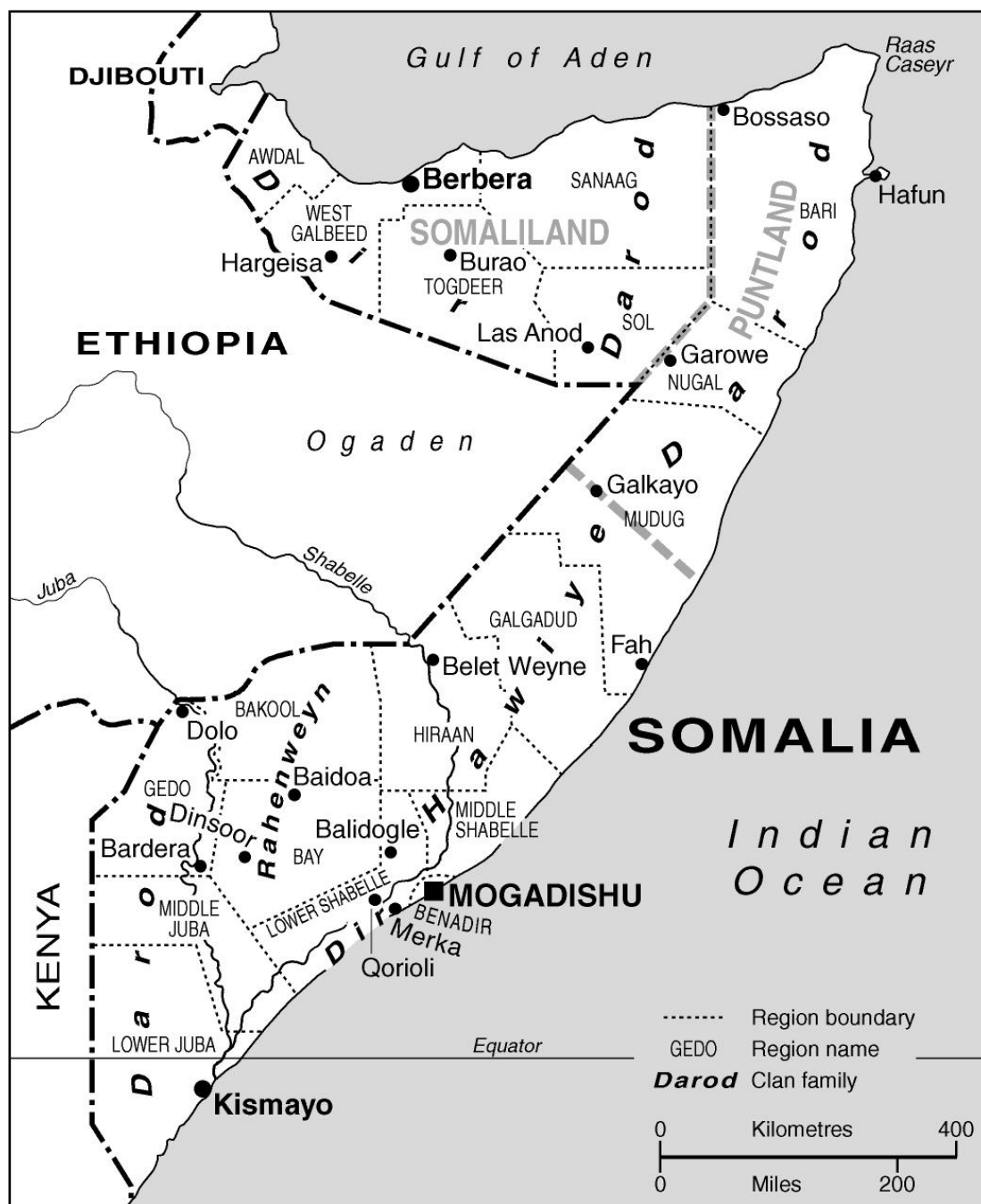
Příloha č. 2: Vztahy mezi klíčovými vnitřními a vnějšími aktéry v Somálsku v roce 2009

Graf vytvořen autorem pro účely práce.

Příloha č. 3: Mapa Somálska

Zdroj: Africa Confidential, http://www.africa-confidential.com/uploads/content/99-09_Somalia_map.jpg (cit. 18. května 2010).